

FAGRAPPORT
SKOLE OG AKTIVITETSHUS
VÅLER

29. JANUAR 2018

FORORD

I januar 2017 ble det utlyst en internasjonal plan- og designkonkurranse for ny skole og aktivitetshus. Våler kommune ønsket at prosjektet skulle bidra til nyskapende løsninger og sentrumsutvikling. «Lanternen», utarbeidet av arkitektene Tulinius & Lind, ble kåret til konkurransens vinner.

Høsten 2017 ble det opprettet en konseptgruppe bestående av representanter fra Våler kommune, Tulinius & Lind samt arkitekter og planleggere fra Sweco. Konseptgruppens oppgave har vært å analysere og videreutvikle vinnerutkastet fra plan- og designkonkurransen, for å komme frem til plangrep som bedre svarer ut kommunens ønsker om langsiktig sentrumsstrategi i Våler. Parallelt ble det opprettet en skolegruppe som jobbet med problemstillinger tilknyttet skolens virksomhet. Mot slutten av prosessen ble gruppene samlet i én prosjektgruppe.

Denne rapporten presenterer arbeidet med videreutvikling av «Lanternen». En analysedel har til hensikt å belyse hvordan ulike varianter av vinnerforslaget kan bidra til sentrumsutvikling i Våler, gode uterom i tilknytning til skole og aktivitetshus, sambruk av arealer og trygg og hensiktsmessig logistikk i planområdet og mot omgivelsene. Rapporten utgjør ett av flere underlagsdokumenter for Våler kommunes saksframlegg og anbefaling til kommunestyrets vedtak.

INNHold

1	INNLEDNING	4
1.1	Bakrunn for prosjektet	4
1.2	Optimalisering av vinnerutkastet	4
1.3	Prosess	5
1.4	Formålet med rapporten	8
2	MÅL OG RAMMEBETINGELSER	9
2.1	Prosjektets mål	9
2.2	Rammebetingelser	9
3	PLAN- OG DESIGNKONKURRANSEN	11
3.1	Konkurransegrunnlag	11
3.2	Bedømmelseskriterier	12
3.3	Juryens generelle kritikk	12
4	DAGENS SITUASJON	15
4.1	Sentrum	15
4.2	Landskapet – En unik kvalitet	19
4.3	Demografisk profil	20
5	STEDSUTVIKLING	21
5.1	Stedsutviklingens potensial	21
5.2	Stedsutfomring	21
5.3	Forbindelser og tilgjengelighet	22
5.4	Stedstilhørighet	22
6	KRITERIER	23
7	VURDERING	27
7.1	Alternativ 1	27
7.2	Alternativ 2	35
8	OPPSUMMERING	43
9	VEIEN VIDERE	48
9.1	Potensielle ringvirkninger	48
9.3	Videre planarbeid og tiltak	53
10	REFERANSER	54
	VEDLEGG	55

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

I mars 2016 vedtok kommunestyret i Våler kommune at det skulle bygges en ny barneskole i tilknytning til dagens ungdomsskole i Våler sentrum. På denne måten kunne det etableres en 1-10 skole. Videre ble det vedtatt at et aktivitetshus, som skal være tilgjengelig for hele befolkningen, skulle utredes og planlegges parallelt med utredningen av ny barneskole. Tettstedet Våler har over tid opplevd en befolkningsnedgang og befolkningssammensetningen viser en stigende eldre befolkning. Kommunen ønsker at den nye bebyggelsen, i form av aktivitetshus og skole, skal bidra til å skape et attraktivt sentrum for innbyggerne og snu den negative trenden.

I januar 2017 ble det utlyst en internasjonal plan- og designkonkurranse som en oppfølging av kommunestyrets vedtak i 2016. Med arkitekturkonkurransen ønsket Våler kommune å få presentert ideer for nyskapende løsninger for et skole- og aktivitetshus og et plangrep som kunne bidra til en positiv utvikling av befolkningsmønsteret i kommunen. Som grunnlag for plan- og designkonkurransen ble det i forkant utarbeidet et rom- og funksjonsprogram (RFP) av konsulentselskapet Norconsult. Rom- og funksjonsprogrammet ble basert på en funksjonsbeskrivelse utarbeidet av en prosjektgruppe etter innspill og ønsker fra ansatte innenfor helse- og kultursektoren, kommunalteknikk og skolefag, samt vaktmester, lærere og SFO-ansatte. I tillegg ble det arrangert et åpent folkemøte der mange ulike aktører var invitert til å komme med innspill. I den forbindelse ble det også nedsatt et eget brukerutvalg bestående av representanter fra Idrettsrådet, Eldre og funksjonshemmedes råd, Ungdomsrådet og barn og unges talsperson. Rom- og funksjonsprogrammet har i tillegg vært ute på høring på kommunens nettsider. RFP, datert 14.10.2016, har vært en del av grunnlagsdokumentene for utarbeidelse av forslagene i arkitektkonkurransen.

1.2 OPTIMALISERING AV VINNERUTKAST

Plan- og designkonkurransen ble gjennomført fra januar til april i 2017. Innen fristen kom det inn 48 utkast til konkurransen. Av de mange konseptene som ble foreslått, ble «Lanternen», utarbeidet av danske Tulinius & Lind Arkitekter, kåret til konkurransens vinner. Etter juryens vurdering hadde kun et mindre antall av konkurranseutkastene lagt vesentlig vekt på en tydelig beskrivelse av hvordan de nye bygningene skulle kunne bidra til å utvikle sentrumskjernen. I etterkant av konkurransen har Våler kommune derfor valgt å arbeide videre med denne problemstillingen, det vil si hvordan vinnerutkastet «Lanternen» kan omarbeides og optimaliseres for å legge til rette for en videre utvikling av Våler sentrum på en enda bedre måte enn det opprinnelige vinnerutkastet.

1.3 PROSESS

1.3.1 Organsiering av arbeidet

Som trinn i den videre prosessen for oppfølging av arkitektkonkurransen og planlegging av ny skole og aktivitetshus i Våler sentrum, ble det høsten 2017 opprettet to arbeidsgrupper: En «skolegruppe» og en «konseptgruppe» med hensikt å gi innspill og jobbe videre fram et forprosjekt for skole og aktivitetshus.

Skolegruppen har bestått av representanter fra skoleledelsen, kommunens administrasjon, foreldreutvalg, utdanningsforbundet og kommunens ledelse for prosjektet. Skolegruppens fokus skulle ligge på videreutvikling av skolen – spesielt med henblikk til det pedagogiske tilbudet. Konseptgruppen har bestått av representanter fra kommunen, vinnerne av arkitektkonkurransen Tulinius & Lind og rådgivere fra Sweco. Konseptgruppens oppgave har vært å analysere og videreutvikle vinnerutkastet fra plan- og designkonkurransen for å komme frem til et plangrep som bedre svarer ut kommunens ønsker om langsiktig sentrumsstrategi i Våler. Gruppene jobbet en periode uavhengig av hverandre med innspillene til videreutviklingen av konseptet. Senere ble de to gruppene slått sammen til én prosjektgruppe.

I løpet av prosessen har konseptgruppen avholdt fire møter som ble oppsummert og referatført av Sweco. Arbeidsmøtene i september og oktober ble avholdt i kommunens lokaler i Våler. Møtet i november ble avholdt i Swecos lokaler i Oslo.

På møtet 26.9.2017 var Våler kommune representert med prosjektleder Kristian Dalen, næringssjef Arild Lande, kultursjef Cathrine Hagen og rådmann Eyvind Alnæs. I tillegg var arkitektene Thomas Tulinius og Anders Lind, og rådgiverne fra Sweco, Barbara Ascher og Kristine Månsson, til stede.

Deltaker i møte 16.10.2017 og 25.10.2017 var Kristian Dalen, Arild Lande, Cathrine Hagen og helsesjef Siri Brunborg fra Våler kommune. I tillegg var arkitektene Thomas Tulinius og Anders Lind, og rådgiverne fra Sweco, Barbara Ascher og Kristine Månsson, til stede.

Deltaker på møtet 2.11.2017 var prosjektleder for prosjektet og næringssjef Arild Lande, rådmann Eyvind Alnæs, helsesjef Siri Brunborg, samt arkitektene Thomas Tulinius, Anders Lind, samt Swecos rådgiver Barbara Ascher og Kristine Månsson.

1.3.2 Arbeidets fremgangsmåte

Konseptgruppen, som Swecos rådgivere var en del av, ble bedt om å gi innspill til videre utvikling av vinnerutkastet for å sikre optimale løsninger for prosjektet og gi råd hvordan skolen og arkitekturhuset bidra på best mulig til en fremtidig utvikling av Våler sentrum. Det var lagt opp til å utrede alternativer for lokalisering av aktivitetshuset nærmere Vålgutua, utarbeidet av vinnerforslagets arkitekter Tulinius & Lind. Sweco bistod som rådgiver i denne prosessen og i utarbeidelse av denne fagrapporten. Rapporten tar blant annet for seg en oppsummering av alternativenes kvaliteter, basert på kriterier som ble utarbeidet i prosjektgruppen. I følge juryrapporten kan bankbygningen og tomten være med på å skape samlede løsninger for aktiviteter og øke mulighetsrommet i sentrumsutviklingens neste steg. Prosjektledelsen har tolket dette til at det bør utredes alternativer som tar i bruk bankbygget og plasserer deler av funksjoner fra rom- og funksjonsprogrammet nærmere Vålgutua.

Underveis i prosessen har det, som beskrevet, vært avholdt flere arbeidsmøter og workshops, der fokus har vært å analysere dagens situasjon i Våler og diskutere teoretiske aspekter ved stedsutvikling. I tidsrammen september 2017 januar 2018 har Tulinius & Lind utviklet alternativer for «Lanternen». Under arbeidsmøtene ble disse forslagene presentert og det ble gitt innspill til revidering av konseptene. Disse har til en viss grad blitt innarbeidet i alternativene.

Proessen med å vurdere vinnerforslagets alternativer har bestått av følgende trinn:

- 1) Definerings av evalueringskriterier
- 2) Siling av alternativer
- 3) Evaluering av alternativene
- 4) Oppsummere vurderingen

Forankring av evalueringskriterier

For å kunne evaluere ulike alternativer har det blitt utarbeidet et sett med kriterier. Kriteriene er forankret i prosjektgruppen og gjenspeiler prosjektets målsetning om en skole og aktivitetshus som et ledd i sentrumsutvikling i Våler. Kriteriene ble utarbeidet i arbeidsmøtene basert på gjennomgang og analyse av flere ulike plangrep og konsepter. Deltagerne i prosjektgruppen representerer ulike interesseområder. Intensjonen med arbeidsmøtene har, blant annet, vært å sikre at temaene som omhandles samlet sett dekker prosjektgruppens interesseområder. Kriteriene er delt inn i tre hovedkategorier og presenteres i kapittel 6. Kriteriene som legges til grunn for evalueringen må forstås som temaer som alternativenes plangrep kommenteres opp imot.

Silingsprosess

I løpet av arbeidsprosessen har flere alternativer blitt skissert opp og diskutert. Alternativene, eller deler av alternativene, som i liten grad oppfylte kriteriene eller de overordnede rammebetingelsene, har blitt silt ut i løpet av prosessen. Premissene for prosjektet har blitt presisert for konseptgruppen underveis, og det har blitt konkludert med at det er ønskelig at alternativene utgjør løsninger som er mest mulig sammenlignbare. Dette gjelder både størrelser i forhold til spesifikasjoner fra rom- og

funksjonsprogram og prinsipppløsninger for parkering og kollektivtrafikk. Det ble presisert at det var ikke ønskelig å utrede alternativer med separat svømmehall eller bygge videre på konsepter som forutsatte en riving av bankbygget. Alternativene som ble silt ut er presentert, og siliingsprosessen dokumentert, i vedlegget som følger denne fagrapporten.

Alternativene som ikke tok utgangspunkt i den foreslått plasseringen av barneskolen, hadde blitt silt ut av prosjektledelsen før oppstart av konseptgruppens arbeid. Disse alternativene er dermed ikke blitt vurdert i konseptgruppen. Alternativene som er tatt videre er ytterligere optimalisert basert på konseptgruppens innspill, og detaljert der prosjektledelsen anså det som nødvendig. I denne prosessen ble også alternativene kombinert på nye måter der det ble ansett som hensiktsmessig. De to alternativene som vurderes videre her er kort omtalt i kapittel 7, og mer omfattende presentert i Tulinius & Linds egen dokumentasjon.

Evaluering og oppsummering

Vurderingen av alternativene presenteres i kapittel 7. Tilnærmingen til vurderingen er kvalitativ, det vil si at den er innrettet mot å undersøke egenskaper (kvaliteter) ved det som analyseres fremfor aspekter som kan telles og måles. Evalueringen og oppsummeringen er faglige vurderinger som utføres av Sweco. Vurderingen har til hensikt belyseut hvordan de to alternativene svarer ut kriteriene.

Til slutt oppsummeres vurderingene i et eget kapittel. Oppsummering baseres på en argumentasjon fra evalueringen, som i sin tur er forankret i omforent målsetning og evalueringskriterier. På denne måten skal fagrapporten omhandle temaer og momenter ved prosjektet som konseptgruppen, og siden prosjektgruppen, har løftet frem som viktige.

1.3.3 Revisjoner og endringer

Prosjektgruppen i sin helhet ble forelagt et utkast av denne rapporten 22. november 2017. Den tidligere skolegruppen hadde til da ikke vært direkte involvert i dette arbeidet, og Sweco fikk videreformidlet generell tilbakemelding og et ønske om en nærmere vurdering av skolens uterom, sambruk av skolens og aktivitetshusets utearealer, samt trygg logistikk.

Rapporten ble revidert og oversendt prosjektgruppen på ny 20. desember 2017. Revisjonen omfattet i hovedsak et forslag til ny målformulering og supplerende av kriterier som skulle legges til grunn for ytterligere vurderinger. På denne måten skulle rapporten i større grad innlemme temaer som var av særlig betydning for skolens virksomhet og sikre at hele prosjektgruppens interesser ble ivaretatt og vurdert.

En siste revisjon ble gjort etter prosjektmøte 5. januar der hele prosjektgruppen deltok. Her ble det avgjort at rapporten ikke skulle fremme en anbefaling av alternativene, men ha få status som en fagrapport.

1.4 FORMÅLET MED RAPPORTEN

Det er utarbeidet to alternativer fra vinnerforslaget «Lanternen». Rapporten har til hensikt å belyse hvordan alternativene kan bidra til sentrumsutvikling i Våler, gode uterom i tilknytning til skole og aktivitetshus, sambruk av arealer og trygg og hensiktsmessig logistikk i planområdet og mot omgivelsene. Swecos opprinnelige oppdrag var å bistå i bearbeidelse av vinnerutkastet for en bedre sentrumsutvikling i Våler. Som beskrevet over er mandatet justert, men sentrumsutvikling utgjør fremdeles en ramme for denne rapportens vurderinger.

Rapporten avklarer bakgrunn for prosjektet og belyser prosessen omkring utvikling og vurdering av vinneralternativet. Foreliggende rapport viser resultater av prosjektgruppens arbeid med formulering av mål for utviklingen av vinnerutkastet. Rapporten presenterer også kriterier for vurdering av alternativene som er utviklet underveis i prosessen. De faglige vurderingene og oppsummeringen er til slutt utført av Sweco innenfor den tematiske rammen som kriteriene danner. Målet og vurderingskriteriene er forankret i prosjektgruppen. Evalueringen har med dette til hensikt å omhandle temaene som prosjektgruppen har løftet frem som relevante.

I tillegg, som bakteppe for vurderingene, presenteres her dagens situasjon og et teoretisk perspektiv på stedsutvikling. Rapportens hoveddel er en systematisk vurdering av de to alternativene opp mot evalueringskriteriene, etterfulgt av en oppsummering. I et avsluttende kapittel presenteres betraktninger om ulike scenarier for fremtiden. I samme kapittel skisseres også veien videre for en realisering av prosjektet.

I løpet av vinteren/våren 2018 skal kommunestyret fatte vedtak om hvilket alternativ det skal arbeides videre med og utarbeides en reguleringsplan for. Rapporten utgjør ett av flere underlagsdokumenter for Våler kommunes saksframlegg og anbefaling til kommunestyrets vedtak. Rapporten omhandler ikke prosjektets økonomi, energiløsninger eller pedagogiske parametre. Dette er momenter som vil belyses i Våler kommunes egne dokumenter som legges til grunn for vedtaket.

2 MÅL OG RAMMEBETINGELSER

2.1 PROSJEKTETS MÅL

Det overordnede målet for nytt aktivitetshus og ny skole, som også er formulert i Våler kommunes konkurransegrunnlag for plan- og designkonkurransen, er som følger:

«Nytt aktivitetshus og 1-10 skole skal bli sentrale elementer i utviklingen av et framtidsrettet Våler sentrum. [...] [Kommunen] ønsker plangrep som viser et helhetlig grep for området. [...] Sett i en større sammenheng skal skolen og aktivitetshuset sette fokus på sentrumsutvikling, og være et virkemiddel for både økt bolyst og tilflyttingslyst».

Målet med det videre arbeidet med den nye skolen og aktivitetshuset, og som denne rapporten har til hensikt å vurdere, er å legge til rette for:

- et plangrep som danner et tydelig og avgrenset sentrum og som utgjør et naturlig møtested i Våler sentrum. Plangrepet skal være robust og bygge videre på de kvaliteter og verdier som finnes i Våler sentrum i dag.
- sambruk av arealer i både skole og aktivitetshuset og tilhørende uteområder. Det skal finnes fram til løsninger som tar hensyn til behov for parkering og som gir en funksjonell logistikk og god sammenheng i anlegget. Trygg forbindelse mellom skolebuss og skole er av særlig betydning.
- at skolens utearealer skal fremstå som et helhetlig anlegg hvor kreative, nyskapende og inspirerende løsninger preger både bygg og tilhørende utemiljø. Skolens arealer skal stå i forbindelse med sentrum og Glomma, og de skal være allment tilgjengelig utenom skolens åpningstid.

2.2 RAMMEBETINGELSER

I plan- og designkonkurransen ble flere rammebetingelser definert i rom- og funksjonsprogrammet. Samme rammebetingelser er også lagt til grunn i det videre arbeidet med utarbeidelse av de ulike evalueringskriteriene og i arbeidet med alternativene. Følgende krav/rammebetingelser er lagt til grunn i det videre arbeidet:

Utviklingsområdet – tomt og eksisterende bygg

Skolen skal bygges som et selvstendig element, men den skal også fortsatt ha god kontakt til både den eksisterende ungdomsskolen og aktivitetshuset. Det er videre et ønske om at prosjektet skal skape forbindelse mellom Sparebank Hedmark og andre publikumsrelaterte funksjoner i prosjektet. I konkurranseutlysningen er det beskrevet at bankens arealer kan inngå i konseptet for konkurransen. Juryen anbefaler å kjøpe tomten for å få til en helhetlig utvikling. Det er blitt avklart i løpet av prosessen at det ikke er aktuelt for realisering av alternativ 1.

Dimensjoneringsgrunnlag

Prosjektet skal planlegges og dimensjoneres for totalt 400 elever fordelt på 10 trinn. Det skal også dimensjoneres for skoleledelse og administrasjon samt lokaler for SFO. Aktivitetshuset skal bygges for et mangfold av kultur-, idretts- og helseaktiviteter og være rettet mot hele bredden av befolkningen i Våler kommune. Både unge og gamle skal kunne bruke aktivitetshuset både på dagtid og kveldstid. Aktivitetshuset skal bestå av en svømmehall med 25-metersbasseng, en idrettshall med spilleflate for håndball, kontorer for kulturansatte og kulturskolerektor, øvingsrom for Våler kulturskole. Flere rom skal dimensjoneres for sambruk: stort musikkrom til sambruk mellom kulturskolen og Våler barne- og ungdomsskole, folkebibliotek, aktivitetsrom for frisklivssentral i sambruk med SFO og dansedisiplin på kulturskolen. Våler barne- og ungdomsskoles kroppsøvingaktiviteter skal foregå i aktivitetshuset. RFP tar utgangspunkt i en behovskartlegging. Det kan være aktuelt å revidere rom- og funksjonsprogrammet i en senere fase. Dette, samt mulige konsekvenser av en trinnvis utbygging, har ikke vært gjenstand for konseptgruppens arbeid.

Universell utforming

Prosjektet skal oppfylle kravene til universell utformings gjeldende forskrifter, både i og rundt bebyggelsen.

Krav om sambruk og nærhet

For at sambruk skal være mulig, skal skolen og aktivitetshuset ligge i nærheten av hverandre. I forbindelse med utarbeidelsen av rom- og funksjonsprogram har en nærhetsmatrise blitt tegnet opp. Denne inngår i konkurransens grunnlagsmateriale.

Tre som foretrukket materiale

Kommunestyret har vedtatt følgende: «Våler skal være den framtreddende og ledende kommunen til å anvende tre i sine bygg.» Derfor skal tre skal være det foretrukne bygningsmateriale for begge bygningene. Utvendig fasade skal i tillegg være mest mulig vedlikeholdsfri.

Sentrums- og samfunnsutvikling

I følge gjeldende kommuneplan for 2006–2017 skal Våler sentrum framstå som et sterkt og attraktivt sentrum hvor det private og offentlige tjenestetilbudet i kommunen er samlet. RFP legger ikke opp til å revurdere relokaliseringen av andre offentlige tjenesterfunksjoner enn funksjonene tilknyttet skolen og aktivitetshusets lærings-, kultur- og idrettstilbud som er omtalt i programmet.

Folkehelse

Det tyder på at det eksisterer klare sammenhenger mellom et lavt utdanningsnivå og dårlig helse generelt i Norge og i Våler kommune. Det er derfor viktig at de nye bygningene gir gode rammevilkår for frivilligheten, slik at disse sammen kan skape aktive og gode møteplasser. Ved å gi barn, ungdom, voksne og eldre sosiale og aktive møteplasser tilrettelagt for alle, kan dette bidra til bedret folkehelse og trivsel i bygda.

Øvrige føringer

Plangrepene skal illustrere prinsipper for parkering, bussholdeplasser og utrykningskjøretøy.

3 PLAN – OG DESIGNKONKURRANSEN

3.1 KONKURRANSEGRUNNLAG

Plan- og designkonkurransen omfattet et område som strekker seg fra Vålgutua i øst til Glomma i vest. Eksisterende ungdomsskole inngår i området på vestsiden av planområdet. Bebyggelsen langs Vålgutua, som består av et næringsbygg, NAV-bygget og bankpaviljongen, avgrenser området i øst. Plassen mellom bygningene, Bankplassen, er orientert mot Vålgutua og er et offentlig rom som brukes som et samlingssted. Planområdet omfattes videre av et grøntområde sentralt i området, mellom skolen og sentrumsbyggene. I sør avgrenses planområdet av rekkehus, som ble bygget som lærerboliger på 1960-tallet, og som bærer betegnelsen «Rekka».

Som tidligere beskrevet ble plan- og designkonkurransen gjennomført i perioden januar–april 2017. I forbindelse med konkurransen kom det inn 48 utkast, noe som byggeherre, Norske Arkitekters Landsforbund og juryen anså som svært tilfredsstillende, særlig tatt i betraktning av oppgavens vanskelighetsgrad og kompleksitet.

Figur 1. Kartutsnittet viser planområdet for plan- og designkonkurransen. Planområdet er vist med rød stiplet linje. Kilde: Konkurransprogrammet, Våler kommune.

3.2 BEDØMMELSESKRITERIER

I forbindelse med evalueringen av de ulike konkurranseutkastene ble følgende kriterier vektlagt ved juryens evaluering:

- Arkitektonisk uttrykk i seg selv og i forhold til landskap og omgivelser.
- Helhetlig hovedgrep i situasjonsplan, gjennom sambruk, integrering og forsterkning av sentrumsutvikling.
- Hensiktsmessig planløsning og funksjonalitet, herunder god universell utforming og effektiv arealutnyttelse med sambruksløsninger.
- Et bærekraftig miljøperspektiv i bruk av konstruksjoner, materialer og overflater, samt miljøvennlige og tekniske løsninger som reduserer byggenes ressursbruk og klimabelastning til et realistisk nivå.
- Materialbruk og arkitektoniske løsninger som tar hensyn til høy brukerintensitet og prosjektets totaløkonomi.

3.3 JURYENS GENERELLE KRITIK

Ved bedømmelsen av de ulike konkurranseutkastene har juryen blant annet fokusert på følgende spørsmål:

Hvordan kan man skape god sentrumsutvikling i Våler?

Juryen påpeker at kun et mindre antall av utkastene faktisk har lagt vekt på en tydelig beskrivelse og diskusjon av hvordan de nye bygningene skal kunne bidra til å utvikle sentrumskjernen. Juryen kritiserer dessuten at mange av utkastene har lite fokus på integrering av Glomma som en del av en helhetlig strategi.

Juryens diskusjoner handler om hvilke potensialer en ny skole og aktivitetshus kan ha som et samlingspunkt for innbyggerne. Diskusjonene omhandler også hvorvidt de nye byggene, funksjonene og aktivitetene vil kunne tiltrekke seg flere besøkende hvor alle generasjoner er representert, og aktiviteten er fordelt over flere av døgnetts tider. Utkastene som fungerer bra viser adkomst til den nye bebyggelsen fra Vålgutua og skaper en god forbindelse mellom sentrum og ungdomsskolen. Denne forbindelsen vil også kunne ha en god kontakt med Glomma. Flere utkast har fokusert på fremtidig videreutvikling og boligbygging i området i sør, der barneskolen ligger, og vist til gode solforhold og utsikt utover mot Glomma

Noen utkast viser blokkering i siktaksen som går øst-vest mot Glomma. Andre utkast bygger derimot videre på denne akse og fortsetter mot forplassen beliggende mellom Kommunelokalet, Stallen og den gamle banken. For å realisere en tydelig kobling mellom Vålgutua, skolen og Glomma, anbefales det at denne akse ikke planlegges som en blindgate som stopper ved skolen, men fortsette videre til elven.

3.3.1 Konkurransenutkastene – juryens anbefalinger:

Juryen understreker i sin evalueringsrapport at det har vært en krevende prosess å evaluere de 48 utkastene. Juryen fant ingen utkast som gir et fullgodt svar på alle konkurranseoppgavens krav og utfordringer. Flere utkast er imidlertid utviklingsdyktige, og vil kunne oppfylle kommunens behov og forventninger gjennom en etterfølgende prosjekteringsprosess. Etter en systematisk evaluering av samtlige forslag, satt juryen igjen med ni utkast som diskusjonene konsentrerte seg rundt. Etter grundige analyser av disse utkastene, var det to som markerte seg: «Generasjon Mix» og «Lanternen». Etter juryens vurdering er «Lanternen» det utkastet som samlet sett ivaretar konkurransens intensjoner og krav på best måte, og som er mest robust med hensyn til bearbeidelse i den videre prosjektutvikling. En enstemmig jury utnevnte dermed «Lanternen» som konkurransens vinner (NAL 2017).

Lanternen

«Lanternen» er av høy arkitektonisk kvalitet og arkitektene har skapt en vellykket sentrert samlingsplass som inkluderer alle innbyggere og deres interesser. Den nye skolen har fått en beskjeden skala som er i tråd med villabebyggelsen i området og en utforming som spiller godt med «Rekka» og boligbebyggelsen på den andre siden av parken. Aktivitetshuset er lokalisert sør for dagens ungdomsskole og biblioteket er blitt flyttet hit fra skolen. Prosjektet legger til rette for videreutvikling av området med ny boligbebyggelse på en rasjonell og helhetlig måte.

«Lanternen» har tre tydelige funksjonselementer: Aktivitetshuset, skolearealene og den samlede byparken. Dette enkle grepet etablerer to samlingspunkter: et innendørs i aktivitetshuset og et i sentrumsparken som har inkluderende tiltak og kan bidra til interaksjon på tvers av interesser, alder og kjønn. Det nye anlegget står godt til det eksisterende området. Tilsvarende er samspillet mellom bygningene og parken organisert på en god måte. Arealene foran elvebredden er foreslått brukt til attraksjoner som forholder seg godt til aktivitetshusets plassering.

Juryen mener at det bør overveies om det bør være en dekket passasje som forbinder aktivitetshuset og dagens ungdomsskole istedet for den viste direkte koblinger mellom byggene. Denne endringen vil kunne gi bedre kontakt med sentrum, byparken og områdene foran Glomma. Her kan inngangene til aktivitetshuset og kulturskolen bli plassert. Parkeringsmulighetene bør utvikles i samarbeid med brukerne, Våler kommune og landskapsarkitekter. Juryen mener at bankbygningen og tomten kan være med på å skape samlede løsninger for aktiviteter og øke mulighetsrommet i sentrumsutviklingens neste steg.

Parken er ment å være fylt med ulike aktiviteter. På dagtid vil den være til bruk for elever på skole og SFO. Etter skoletid vil parken kunne bli benyttet av resten av Vålers befolkning og besøkende. Parken har ulike soner tilpasset barn i forskjellig alder og med ulike interesser. Den har også potensiale til å fungere som et læringsområde og utformingen kombinerer myke og harde overflater. Parkens utforming er ment å være fleksibel, slik at den kan tilrettelegges for både læring og aktiviteter ved en mulig videreutvikling. Parkens adkomst er vist som en gangsgang parallelt med «Rekka». Ved siden av denne adkomsten blir det foreslått å vurdere flere ganglinjer inn til området. Boligbebyggelsen

«Rekka» tar også imot biltrafikk. Arealene rundt banken foreslås til parkeringsplasser. Alternativt bør det vurderes å etablere en effektiv tosidig parkmessig parkering langs «Rekka». «Lanternen» kan bli en katalysator for en revitalisering av elvebredden og fullføring av Vålers ønske om å oppdage og aktivisere dette vakre landskapet med den allerede etablerte Kjærlighetsstien.

Aktivitetshuset har tilsvarende godt potensial til å bli et sentrert møtepunkt for innbyggerne. Bygningen vil fremstå som en «lykt» som signaliserer liv og glede. Aktivitetshuset har et arkitektonisk uttrykk som passer til kirken uten å sjenere, og det er godt tilpasset det villabebygde landskapet.

Visualisering fra "Lanternen".

Kilde: Tulinus og Lind

Generasjon Mix

I utkastet «Generasjon Mix» er alle funksjonene plassert i bygget. Juryen svarer svært positivt til denne løsningen og mener det skaper robusthet. Prosjektet er organisert rundt to akser – lærings/bygningsaksen og mosjons/landskapsaksen. Mosjons/landskapsaksen starter i Vålgutua og går ned til Glomma. De nye bygningene er lokalisert mellom sentrum og dagens ungdomsskole. Juryen mener imidlertid at endringer av konkurranseutkastet kan føre til uheldige konsekvenser for forslaget, fordi det er komplekst og kompakt organisert. Juryen stiller spørsmål til om rommene med funksjoner vil være optimale i Våler, eller om rommene er mikset for mye om hverandre. Annen kritikk fra juryen dreier seg om utearealene, organiseringen av disse, og hva dette gjør med oppholdskvalitetene i disse uterommene.

Visualisering fra "Generasjon Mix".

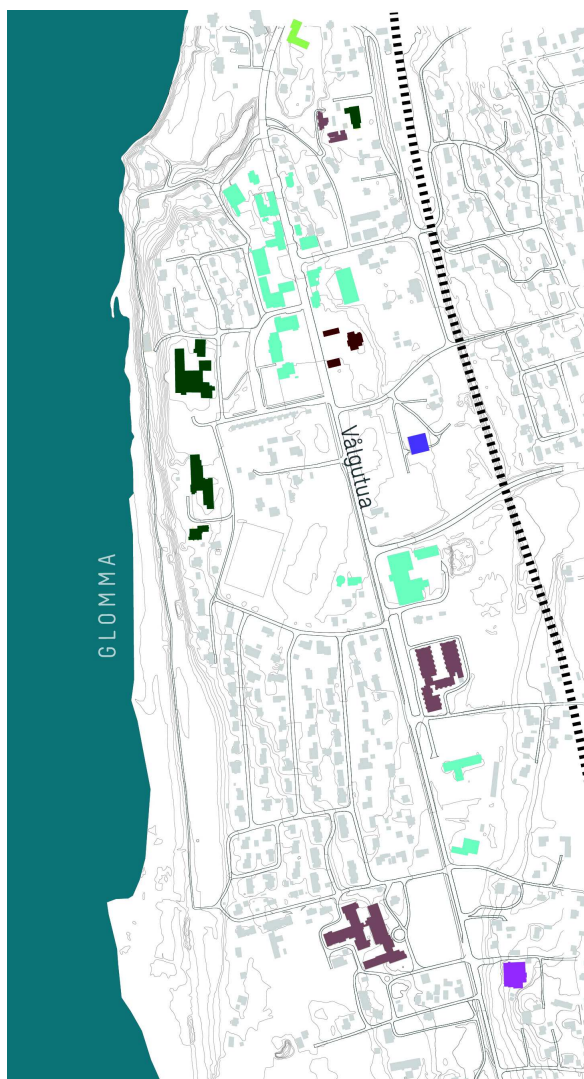
Kilde: Atelier Lorentzen Langkilde Aps

4 DAGENS SITUASJON

4.1 SENTRUM

4.1.1 Hva er et sentrum?

Organisasjonen Norsk sentrumsutvikling definerer et sentrum som «hovedarenaen for handel, offentlig- og privat tjenesteyting, kultur og opplevelser.» (www.norsk-sentrumsutvikling.no) Sentrumsutvikling er et viktig fokus i stedsutviklingen siden et sentrum spiller en vesentlig rolle i brukernes hverdag som arena hvor hverdagslivet utfolder seg. Stedsutvikling i denne sammenhengen handler dermed også om å styrke sentrumets rolle med å samle sentrale funksjoner og tilbud, som for eksempel nødvendig service- og handelstilbud på ett og samme sted. I den forbindelse har utformingen av byrom en avgjørende rolle gjennom å skape gode møteplasser og dermed en plattform for sosial interaksjon. Utover denne definisjonen kan forestillingene om hva vi legger i begrepet sentrum variere, basert på ulike erfaringer og ulike perspektiver.

TEGNFORKLARING

- Skole og barnehage
- Eldre- og sykehjem
- Næring
- Kirke
- Hotel
- Historiske bygg
- Kommunehus

Figur 2. Kartutsnittet viser Våler sentrum, med hotell lengst i sør og eldre- og sykehjem lengst i nord.

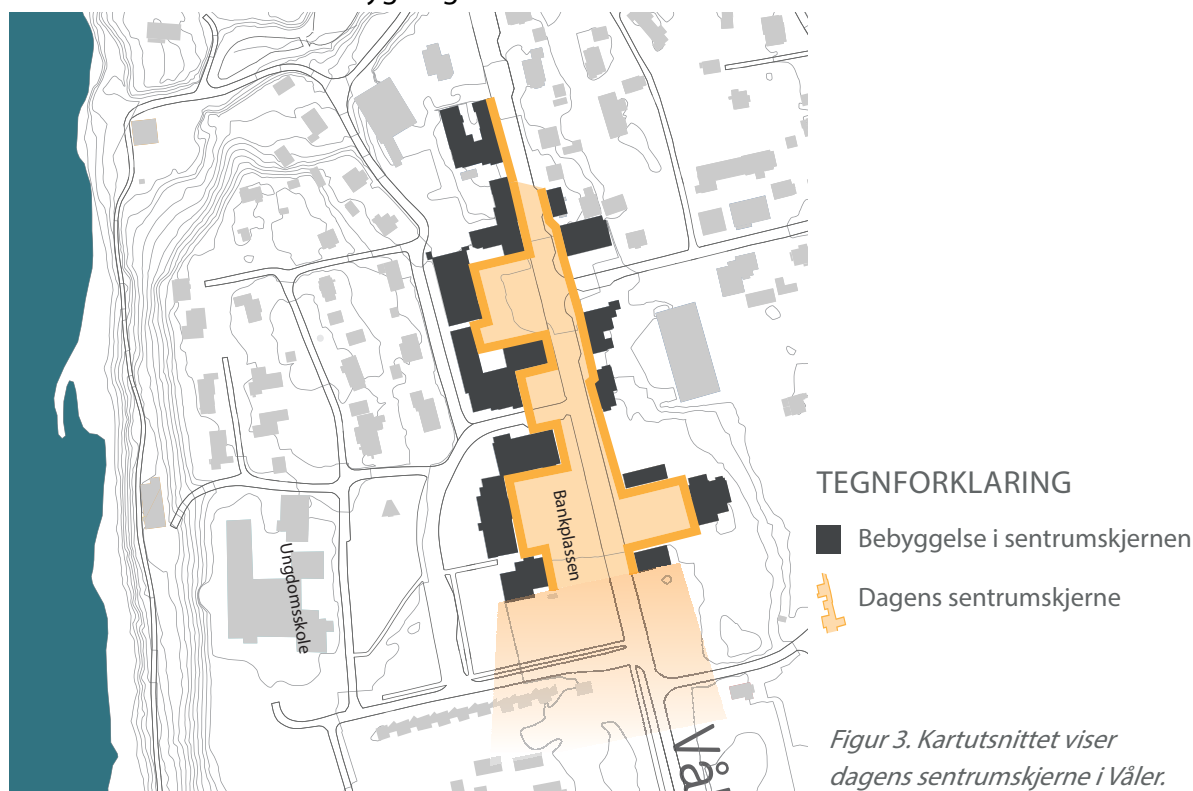
4.1.2 Sentrum i Våler

Våler tettsted, har på lik linje med mange andre tettsteder og kommuner i Norge, utfordringer når det kommer til mangel på en levende sentrumskjerne.

Historisk sett har Våler sentrum vært et sted langs Fv. 210 mellom Kongsvinger og Elverum. Frem til 1994 var Våler også et stoppested på jernbanen for persontrafikk, noe som var med på å bygge opp sentrum i denne perioden. I dag går det kun godstrafikk på jernbanen gjennom Våler.

Våler sentrum oppleves som utflytende, spesielt siden viktige funksjoner er spredt over store områder og langs Vålgutua, fra hotellet langt i sør til Sentralgården i nord. Lengre sør finner vi de største delene av næringen i sentrum, fordelt på begge sider av hovedveien. I området øst for Vålgutua ligger det en historisk herregård med tre særegne bygninger: kommunelokalet, stallen og den gamle banken. Disse bygningene brukes henholdsvis til forsamlingslokaler, kontorer for kirke- og kulturavdelingen, samt kafe og lokaler for frivillige organisasjoner. På vestsiden av Vålgutua, ovenfor den historiske herregården, finner vi Bankplassen. Bankplassen bærer navnet etter bankbygget som er plassert på plassens sørside. Plassen blir avgrenset av et kontor- og næringsbygg, betegnet som NAV-bygget, i vest. NAV-bygget inneholder offentlige tjenestetilbud og handel, blant annet NAV-kontoret, legekantoret og apotek. På nordsiden av plassen finner vi et næringslokale. Nord for bankplassen finner vi tettstedets besinstasjon med tilhørende bilverksted. På motsatt side av Vålgutua ligger en bruktbutikk. En kafè ligger i krysser mellom Vålgutua og Dr. Sjursensveg. Dr. Sjursensveg er adkomstvegen til tettstedets største dagligvarebutikk som ligger like øst for Vålgutua.

Dagens sentrum defineres av overgangen fra bosettinger i det åpne landskapet til en tydelig bystruktur- fra den mer spredte ensidige bebyggelsen til en tosidig bebyggelse. Det vil si at Våler sentrum ligger der det ligger bygninger på begge sider tett opp mot Vålgutua. Dette sammenfaller med der veien går over til å bli en gate. Bebyggelsen danner også byrom som henvender seg mot Vålgutua og som noen steder går på tvers av denne gaten. Dette ser vi blant annet ved Bankplassen. og rommet som omkrases av de historiske bygningene.

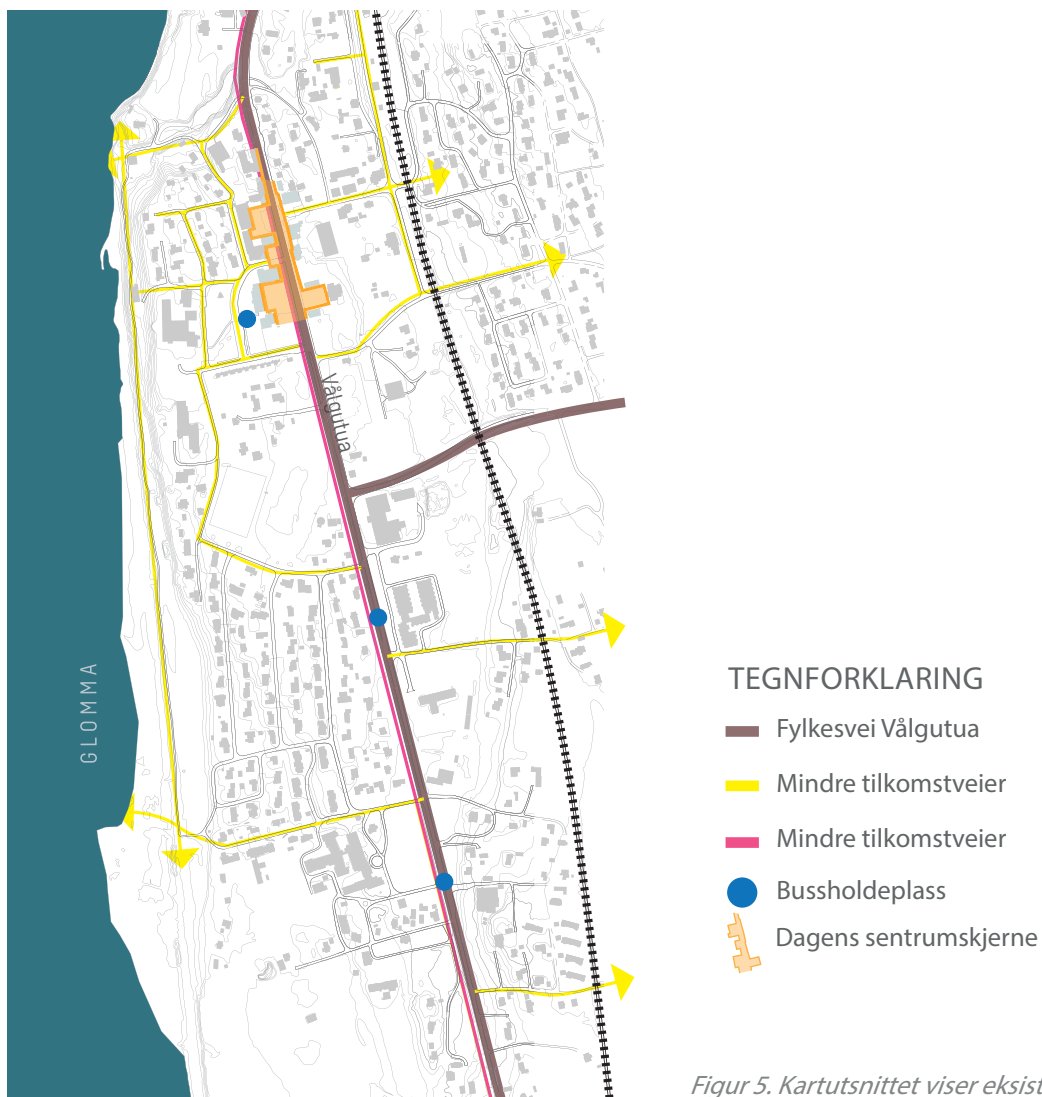
Figur 3. Kartutsnittet viser dagens sentrumskjerne i Våler.

4.1.3 Forbindelser og barrierer

Vålgutua går gjennom sentrum i dag. Den er lite trafikkert og fungerer som tettstedets hovedveg. Langs veien ligger en gang- og sykkelvei som tjener som en forbindelse mellom stedene langs Vålgutua for de som går, sparker eller sykler. Øst for Vålgutua ligger jernbanen, som i dag kun blir brukt til transport av gods. Jernbanen har få krysningspunkter og skaper en fysisk barriere i retningen øst for sentrum.

Vålgutua gjennom sentrum ved Bankplassen. Kilde: Sweco

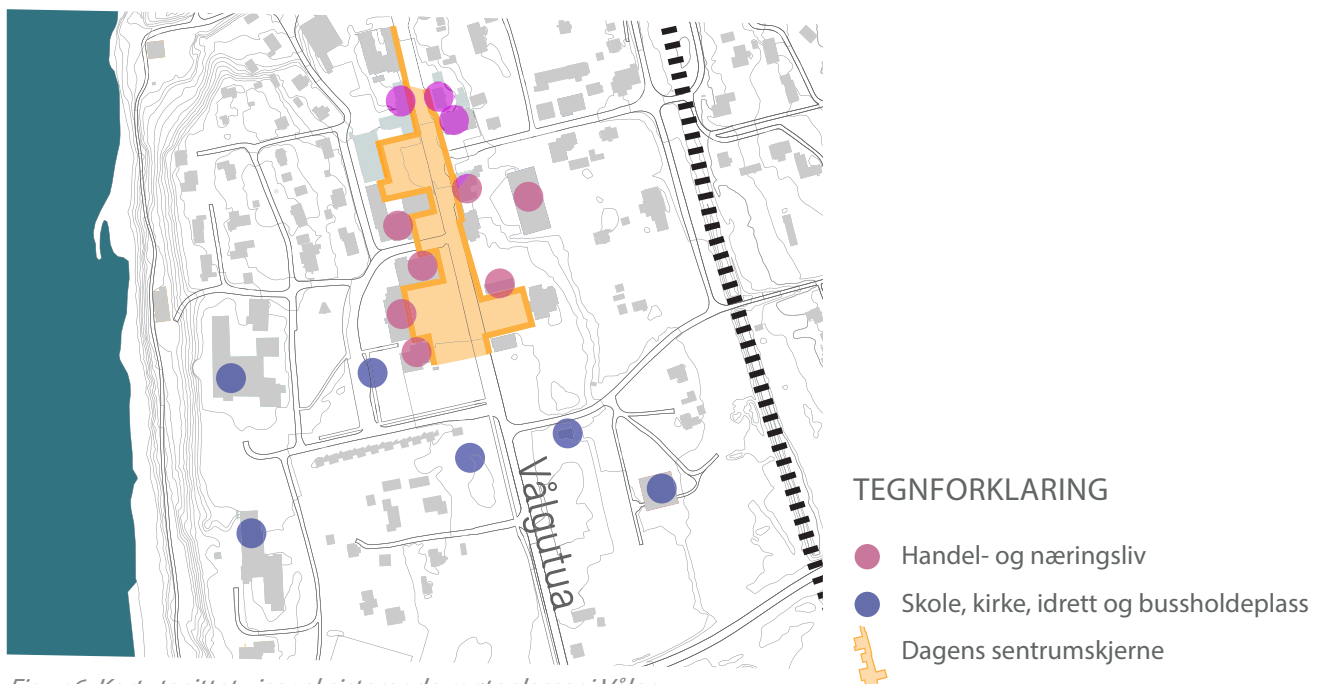
Figur 5. Kartutsnittet viser eksisterende forbindelser i Våler.

4.1.4 Møteplasser

Sentrumskjernen i Våler består per i dag av flere møteplasser, hovedsakelig tilkoblet handels- og næringsaktiviteter i tettstedet. Bensinstasjonen og dagligvarebutikken i nærhet til Vålgutua, og skolen, kirken og idrettsplassen i utkanten av sentrumskjernen, inngår som attraktive møteplasser for lokalbefolkningen. Det finnes en del kulturtilbud i dag i Våler sentrum. På kommunens hjemmeside nevnes blant annet vinterfest, teateroppsetninger, musikkarrangementer samt utstillinger som finner sted i ulike lokaler i og rundt sentrumskjernen. Det finnes i dag også et bibliotek i ungdomsskolebygget som er mye besøkt og har gode utlånstall på bøker. Dette er et betydningsfullt kulturelt lavterskeltilbud, som det er viktig at blir tatt hensyn til i utviklingen. Musikkskolen er også et viktig kulturtilbud for barn, hvor voksne er tilskuere. I følge SSB har 28,8 % av barna en plass på den kommunale musikk- og kulturskolen. Også nye Våler kirke blir brukt som en kulturarena hvor det blant annet arrangeres konserter flere ganger i måneden. Tettstedet har imidlertid generelt lite aktivitet på ettermiddag og kveldstid.

Kilde: Sweco

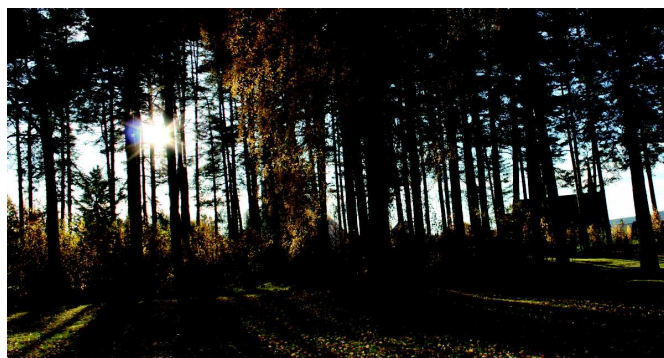
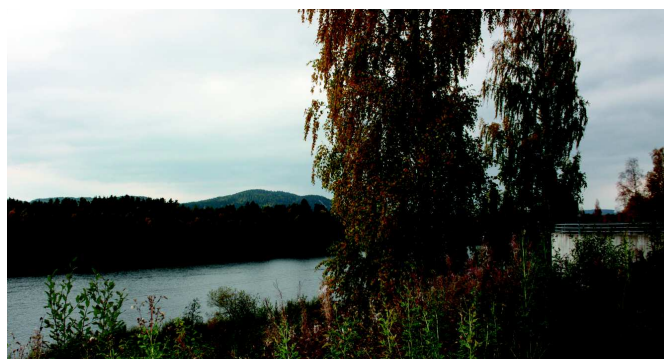
Figur 6. Kartutsnittet viser eksisterende møteplasser i Våler.

4.2 LANDSKAPET – EN UNIK KVALITET

Våler sentrum er omkranset av store skogområder og et ellers frodig og forholdsvis flatt landskap som Glomma bukter seg stille og rolig gjennom. Vannspeilet er ikke synlig fra sentrumsområdene, men elverommet, sammen med det åpne jordbrukslandet er med på å skape mye lys, frisk luft og åpen plass. De åpne landskapsrommene omkranses og defineres av store sammenhengende skogsområder og skogbryn. Langs elvebredden finnes gode rekreasjonsområder med turstier og badeplasser. Utover den store verdien Glomma og tilhørende landskapsrom tilfører Våler i rekreasjonsøyemed, har elvelandskapet en symbolverdi og bidrar til å gi stedet lokal identitet. Den visuelle og funksjonelle forbindelsen mellom Våler sentrum og Glomma er imidlertid begrenset, og det ligger et landskapelig potensial i å forsterke denne øst-vestgående koblingen. På denne måten kan sentrum tilføres kvalitetene som Glomma representerer.

Figur 4. Kartutsnittet viser grøntstruktur og jordbruksarealer i Våler.

Kilde: Sweco

TEGNFORKLARING

- Grønnstruktur
- Jordbruk
- Dagens sentrumskjerne

4.3 DEMOGRAFISK PROFIL

Endringer i befolkningen

De siste årene har Våler kommune opplevd fraflytting blant unge, samtidig med en stigende eldre befolkning. Innbyggertallet reduseres årlig med 7 personer (SSB). Det er særlig de unge og arbeidssøkende som flytter ut på grunn av mangel på utdannelses- og arbeidsmuligheter. (Kilde: Våler kommune, konkurranseprogrammet).

Aldersfordeling

Aldersstatistikken viser tydelig at den største befolkningsgruppen er personer i alderen mellom 45-65 år. Det er få unge mennesker i etableringsfasen som er bosatt i Våler tettsted.

Bebyggelsessammensetning

Statistikken tyder på en ensformig boligsammensetning. Det er nesten 2000 eneboliger og litt under 40 leiligheter. De fleste innbyggerne er selveiere og kun en liten andel av befolkningen leier bolig.

5 STEDSUTVIKLING

5.1 STEDSUTVIKLINGENS POTENSIAL

Stedsutvikling er viktig for å legge til rette for en positiv befolkningsøkning og næringsutvikling. Kommuner som lykkes med å utvikle attraktive og levende tettsteder arbeider aktivt med å involvere innbyggere og næringsliv i lokalsamfunnet. Attraktive steder tiltrekker seg nye innbyggere og virksomheter. Måltrettet og langsiktig stedsutvikling, med fokus på samarbeid mellom offentlige og private aktører, kan føre til fremtidstro og investeringsvilje hos private aktører. For å sikre et attraktivt tettsted, er det nødvendig at kommuner, grunneiere og sentrumsforeninger har et felles engasjement for å gjøre det attraktivt å etablere seg og oppholde seg i sentrum. Lokale natur- og kulturverdiene bør brukes som en ressurs i utviklingen av stedet, og som grunnlag for verdiskaping og næringsutvikling. (Regjeringen 2015)

5.2 STEDSUTFORMING

Den danske arkitekten og byplanleggeren Jan Gehl (2010) mener at det finnes en rekke overordnede prinsipper som er vesentlige i arbeidet med å skape et mer tiltrekkende sentrum. Nedenfor følger fem prinsipper som han mener at bør vektlegges ved stedsutvikling:

1. Å samle og sentralisere eksisterende og nye funksjoner.
2. Å integrere forskjellige funksjoner for å sikre allsidighet, opplevelser, sosial bærekraft og trygghet.
3. Å legge til rette for gang- og sykkelløsninger til og i tettstedet som tilrettelegger for opphold.
4. Å integrere byrommet med bygningene slik at livet i bygningene og i byrommet kan samvirke.
5. Å invitere til lengre opphold i byrommet.

En god møteplass skaper liv alle tider på døgnet og er preget av variasjon og sosial interaksjon blant generasjoner og forbipasserende. Fordi møteplasser skal være åpne for aktivitet og liv, må det ikke legges begrensninger på hva eller hvordan mennesker vil forholde seg til plassene.

Flere teorier om stedsutvikling mener at et levende sted skapes gjennom en blanding av forskjellige funksjoner og mobilitetsmulighetene dem imellom. Dette kan forsterkes ved å for eksempel tilby midlertidige og mobile sesongelementer som gjør det enkelt å bruke samme plass på flere måter. Disse kan ha forskjellige størrelser og være alt fra bord og stoler om sommeren til skistativ ved en kafé om vinteren.

Å samle viktige funksjoner innenfor et avgrenset område er en strategi som bidrar til at sentrum oppleves som mer livlig og som et samlingssted for lokalsamfunnet. I sin tilnærming til stedsutvikling beskriver også Gehl (2010) det som utfordrende å aktivisere et stort og spredt område. Han anbefaler å samle alle funksjoner på ett og samme sted, hvor man tar utgangspunkt i de mulighetene et område har og arbeide målrettet for å samle mennesker og funksjonene til én plass. Dersom flere oppholder seg i byrommet gir dette inntrykket av et mer livlig og attraktivt sted. Dette gjelder også korte opphold i sentrum. Blant alle prinsipper og metoder for å styrke livet og attraktiviteten i sentrum, er det å tilrettelegge for flere og lengre opphold det enkleste og mest effektive.

5.3 FORBINDELSER OG TILGJENGELIGHET

Gode møteplasser må ha god tilgjengelighet og være lett å komme til på ulike måter. For at Våler sentrum skal øke attraktiviteten i sentrum og legge til rette for forbedrede kvaliteter, må det også legges til rette for god tilgjengelighet til og i sentrumskjernen som oppfordrer til møter og sosiale interaksjoner blant mennesker på tvers av generasjoner og mobilitetsformer (Cresswell, 2016). Videre fremmer gode koblinger mellom møteplasser kontakt mellom mennesker og er viktig for det sosiale livet på stedet. (Regjeringen, 2015)

5.4 STEDSTILHØRIGHET

Det er ikke kun byer som har muligheten til å lage sentrale møteplasser, og å avgrense sentrum, men dette også er mulig selv for mindre tettsteder og bygder (Hedberg og do Como 2012). Ved å ivareta kulturelle symboler og kulturmiljøer, styrkes stedets særpreg og innbyggernes egen stedstilknytning (Regjeringen, 2015).

For å styrke stedstilhørigheten er det nødvendig å arbeide med lokal stedsutvikling. Dette betyr at stedets kvaliteter må kartlegges for å kunne gjøre området mer attraktivt og for å kunne skape stedstilhørighet blant innbyggerne. For å skape stedstilhørighet må man ta utgangspunktet i stedskvalitetene og definere hva som er særegenhet i lokalsamfunnet som et grunnlag for fremtidig utvikling. Dette vil skape positiv effekt og en bedre helhetsverdi (Regjeringen, 2015).

I EUs rapport om sosial samhörighet som et aspekt av samfunnets kvalitet (2000), hevdes det at det er behov for mellommenneskelige forhold og samspill, samt et individuelt engasjement på områder som berør offentlige interesser, felles goder og troverdige og velfungerende institusjoner for å skape samvær og tilknytning. Et samfunnsmessig engasjement blir derfor sett på som viktig for å styrke den sosiale samhörigheten. Følelsen av tilhörighet til fellesskapet forplikter videre til felles verdier og mål. Disse konseptene er gjenkjennbare ved Våler kommunes krav til «Sambruk og nærhet» fra rammebetingelsene i rom- og funksjonsprogrammet. Gjennom et forbedret tilbud med skolen og aktivitetshuset, kan samfunnsengasjementet forsterkes og inkludere innbyggerne ved enda flere sammenhenger.

6 KRITERIER

I det følgende presenteres kriteriene innenfor de tre overordnede temaene stedsutforming, forbindelse og tilgjengelighet og stedstilhørighet. Kriteriene anses som et verktøy for fremstilling av styrker og svakheter ved de ulike alternativene og skaper et solid rammeverk for en nyansert, kvalitativ fremstilling av disse.

STEDSUTFORMING

- Avgrenset sentrumsjerne
- Våler-skala
- Synlighet
- Skolens uteområder
- Møteplasser
- Fleksibilitet
- Langsiktig bebyggelsesstrategi

FORBINDELSER OG TILGJENGELIGHET

- Gang- og sykkelforbindelser
- Parkeringsmulighet og adkomstposisjoner
- Kobling til Glomma
- Lesbarhet
- Sambruk

STEDSTILHØRIGHET

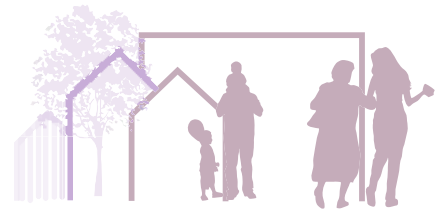
- Opplevelse av Glomma
- Potensial for lokalt engasjement
- Opplevelse av sentrum

Temaer som ikke vurderes

Økonomi er en viktig faktor i denne typen vurderinger, men denne rapporten omhandler ikke kostnadene ved anleggelse av de ulike alternativene, eller fordeler og ulemper ved en trinnvis utbygging av prosjektet. Arkitektene Tulinius & Lind, som har utarbeidet begge alternativene, har vurdert at alternativene ikke har store forskjeller når det kommer til kostnader i kvadratmeterpris, blant annet med hensyn til konstruksjoner. I følge arkitektene er det i hovedsak forhold som grunnforhold og plassering på tomta, med tilhørende masseutskiftning som kan være utslagsgivende faktorer for byggekostnadene. Kommunen har også engasjert AS Bygganalyse som bekrefter Tulinius & Lind økonomiske vurdering for de begge alternativene. I neste fase vil det likevel være nødvendig med en mer detaljert utredning av byggekostnadene.

Begge alternativene skal videreutvikles med fokus på bærekraftige løsninger, spesielt ved valg av materialer og energiløsninger. Etter prosjektgruppens innspill har det blitt besluttet at bærekraftsperspektivet ikke skal omtales i denne fagrapporten.

STEDSUTFORMING

AVGRENSING AV SENTRUM

På et lite tettsted som Våler er det imidlertid viktig å samle flere funksjoner rundt én sentrumskjerne for at sentrum skal oppfattes som levende og attraktivt, og ikke som utflytende og spredt som i dag.

VÅLER-SKALA

Det er viktig å bygge videre på den eksisterende sentrumskjernen og trekke frem de stedsmessige kvaliteter som allerede finnes i sentrum idag. Bankplassen, den gamle stallen med kommunegården og Vålgutua er eksempler på dette. For å ivareta de bygningsverdier som finnes på stedet i dag og for å forsterke områdets særpreg, bør nye bygninger stå i et tydelig forhold til den eksisterende bebyggelsen med tanke på bygningsvolumer og -høyder.

SYNLIGHET

Den nye bebyggelsen skal være godt synlig, særlig fra Vålgutua og andre viktige adkomstposisjoner. Synligheten skal trigge nysgjerrighet, invitere til opphold og gjøre det lettere å orientere seg på stedet.

SKOLENS UTEOMRÅDER

Skoleanlegget skal fremstå som et helhetlig anlegg hvor kreative, nyskapende og inspirerende løsninger preger både bygg og tilhørende utemiljø. Uteområdet skal utformes på en måte som stimulerer barna motorisk, fysisk, sosialt og intellektuelt, og med en variasjon som tar hensyn til elevers ulike alder, funksjons- og ferdighetsnivå. Uteområdet skal stå i forhold til innvendig areal og tillegges like mye omtanke i utforming og kvalitet. Utearealer knyttet til aktivitetshuset skal kunne benyttes av skolen. Skolens uteområde skal være tilgjengelig for offentlig bruk etter åpningstid, samtidig som det utformes slik at behov for regler og restriksjoner begrenses. Skolens uteområder skal i størst mulig grad benytte de kvaliteter som ligger i tomten og uterommene skal variere i størrelse og karakter. Forbindelsen til omgivelsene skal være sikker og logisk.

MØTEPLASSER

Uteareal og innendørs aktivitet bør sees i sammenheng, og sentrale møteplasser bør plasseres i nærheten av viktige funksjoner innendørs. Gode møteplasser bør utformes slik at det er behagelig for mennesker å være der. Her er det blant annet viktig å ta hensyn til forhold som sol og vind. Det er også viktig med gode fysiske fasiliteter som benker og god belysning.

FLEKSIBILITET

Det bør legges opp til en blanding av ulike og funksjoner i Våler sentrum, og derfor bør utformingen være fleksibel og gi muligheter til varierte aktiviteter alle dager i uken, og alle tider på døgnet. Ikke minst er det viktig at møteplasser er egnet til bruk i alle årstidene, både varme sommerdager og snøfulle vinterkvelder.

LANGSIKTIG BEBYGGELSESTRATEGI

Det er et ønske at den nye skolen og aktivitetshuset i Våler sentrum skal kunne bidra til å utvikle sentrumskjernen. Den nye bebyggelsen skal inngå i et robust plangrep som legger opp til en naturlig, fremtidig fortetting av området.

FORBINDELSER OG TILGJENGELIGHET

GANG- OG SYKKELFORBINDELSER

I Våler sentrum er det ønskelig å skape en tilgjengelig sentrumskjerne som har gode forbindelser mellom viktige målpunkter. Gode forbindelser sørger for at flere mennesker kommer frem på en trygg måte og er dermed med på å øke aktiviteten i sentrum. Gode forbindelser innebærer at det er mulig å komme seg til og fra steder på ulike måter: Til fots (krever trygge og attraktive gangveier), med sykkel (krever sykkelveier eller andre gode løsninger for sykkel), med offentlig transport (krever god lokalisering av holdeplasser og tilstrekkelig frekvens der det er størst behov). Skolens uteområder og offentlig rom bør ha en hensiktsmessig logistikk. Det bør sikres trygge forbindelser mellom skolegård, aktivitetshus og omgivelser, og særlig holdeplassen for skolebuss.

PARKERINGSMULIGHET OG ADKOMSTPOSISJONER

Det er viktig å sikre god atkomst til sentrale målpunkter som skole, aktivitetshus og offentlige byrom. I Våler kommune er bilen det mest vanlige transportmiddelet og majoriteten av befolkningen bruker bil for å komme seg mellom ulike målpunkter. For å trekke flest mulig mennesker til sentrum og generere aktivitet, er det derfor viktig å legge til rette for parkering. En hensiktsmessig plassering av parkeringsplasser vil derfor være viktig. Parkeringsarealene må utformes på slik måte at arealet bidrar til å øke de estetiske tettstedskvalitetene i sentrum.

KOBLING TIL GLOMMA

Glomma er og bør ha en viktig rolle i utviklingen av Våler sentrum. De som besøker sentrum oppholder seg i stort sett på området rundt Vålgutua og Bankplassen. Forbindelsen til Glomma bør ivaretas og helst forsterkes. Gjennom funksjonelle og visuelle forbindelser til Glomma, og ved å binde flere områder sammen, kan helhetsfølelsen og det lokale særpreget i sentrum forsterkes. Ved å ha offentlig tilgjengelige grønne områder og åpne opp forbindelser til elven, vil det kunne gi mulighet for felles engasjement, sosialt samvær samt lokal stolthet blant innbyggere knyttet til Glomma som identitetsbærer. Glommas elvebredd bør tilrettelegges for bruk som rekreasjonsområde.

LESBARHET

Ved å gjøre Våler sentrum mer lesbart, blir det enkelt å forstå hvor de viktigste plassene er og hvor store avstandene er. Lesbarheten kan forsterkes blant annet ved å understreke gangakser, siktlinjer og inngangssoner, for eksempel ved plassering av bebyggelse, utforming med vegetasjon og belegg. Tydelig skilting kan i tillegg til å vise vei, formidle en fortelling om Våler og bidra til å formidle en stedsidentitet.

SAMBRUK

Aktivitetshusets arealer bør tilrettelegges for skolens virksomhet og omvendt. Skolegården bør fungere som offentlig rom utenom skoletid og aktivitetshusets utearealer bør kunne brukes av skoleelever i skoletiden.

STEDSTILHØRIGHET

OPPLEVELSE AV GLOMMA

Opplevelsen av nærhet til vann og natur er viktige estetiske faktorer som er med på å løfte sentrum. Derfor utgjør Glomma en viktig og grunnleggende verdi, som gir mulighet for attraksjoner i landskapet som styrker stedets karakter. Opplevelsen av Glommas nærvær i sentrum bør forsterkes.

POTENSIAL FOR LOKALT ENGASJEMENT

Et samfunnsmessig engasjement er viktig for å etablere en følelse av sosial tilhørighet, som forplikter videre til felles verdier og mål. Gjennom et forbedret tilbud av ulike funksjoner i skolen og aktivitetshuset, kan samfunnsengasjementet forsterkes gjennom at ulike grupper føler seg invitert til å ta i bruk lokalene ved flere sammenhenger. På denne måten styrkes eierskapet til stedet og brukernes ansvar for stedet, samtidig som brukerne kan kjenne en trygghet i at også noen andre tar ansvar.

OPPLEVELSE AV SENTRUM

For at Våler sentrum skal fungere som et naturlig samlingsted for lokalbefolkningen er det viktig at sentrumskjernen oppfattes som et godt og trygt sted å være. Et synlig mangfold av tilgjengelige tilbud og aktivitet store deler av døgnet kan bidra til at sentrum oppfattes som et naturlig møtested for ulike grupper. Materialer, lyssetting, møblering og godt vedlikehold kan bidra til at sentrumskjernen fremstår som trygg og levende.

7 VURDERINGER

7.1 ALTERNATIV 1

Alternativet tar utgangspunkt i vinnerutkastet, med mindre modifikasjoner utvendig og innvendig.

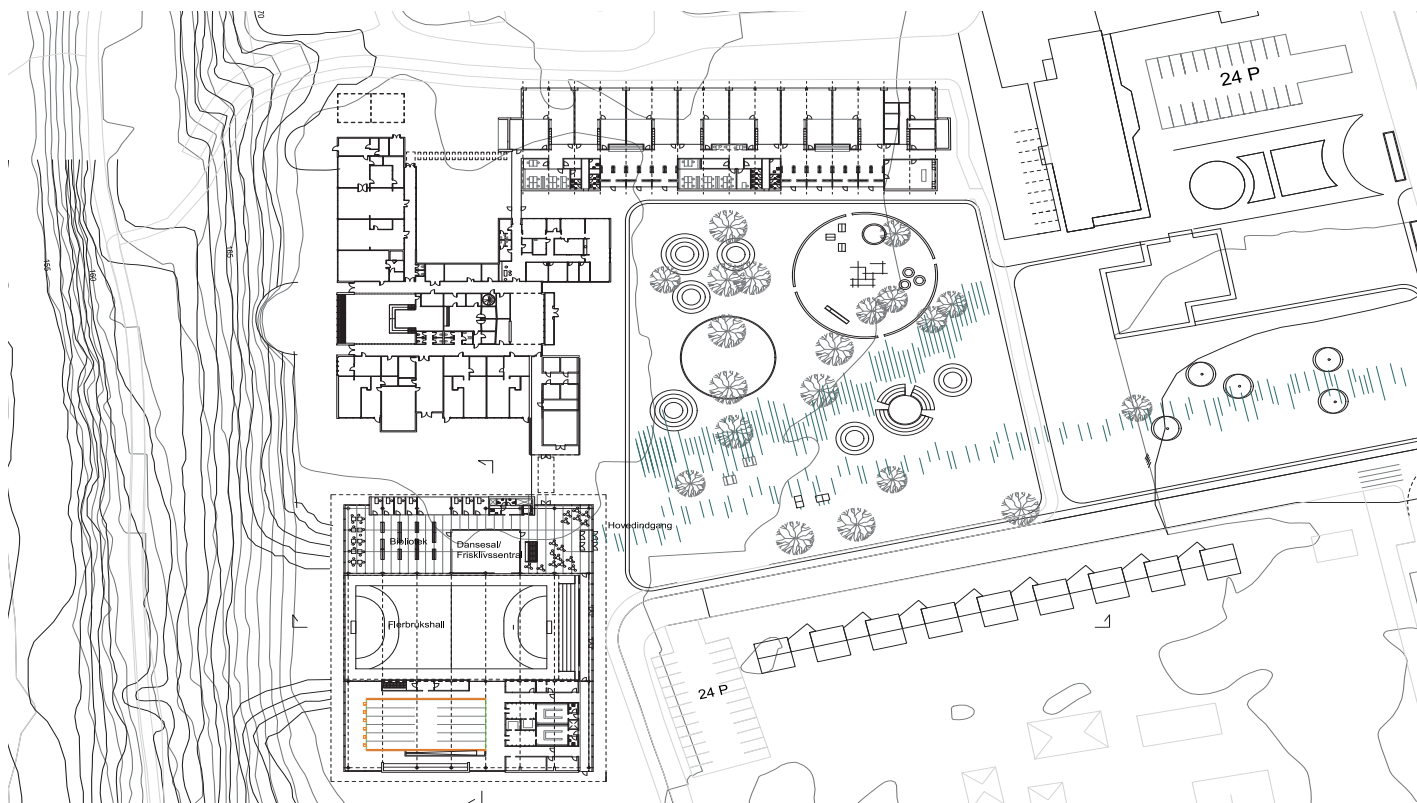
7.1.1 Innledende beskrivelse

Alternativet innebærer at aktivitetshuset plasseres ved Glomma, sør for dagens ungdomsskole. Alternativet legger opp til et kompakt volum der alle funksjoner er samlet. Barneskolen plasseres nord for uteområdet, i likhet med alternativ 2. Barneskolen, ungdomsskolen og aktivitetshuset inngår således i ett felles bygningskompleks. Alle funksjoner av aktivitetshuset er lokalisert i ett bygningsvolum med en felles foaje og med inngang fra en stor felles plass øst for bygget. Forslaget legger opp til forbindelser mellom funksjonene i aktivitetshuset, blant annet med innvendige siktforbindelser. Aktivitetshuset knyttes til Glomma ved at terrenget er trukket

inntil bygget ved den nedsenkede idrettshallen, og slik oppstår en visuell forbindelse mellom elverommet og aktivitetshuset. Taket krager ut og danner et overdekket areal rundt bygget. Taket danner en overgangssone mellom ute- og innearealene. Den sentrale plassen mellom Vålgutua og skolebygget/aktivitetshuset har ulike aktivitetssoner for å fylle sin funksjon som både skolegård og offentlig plass.

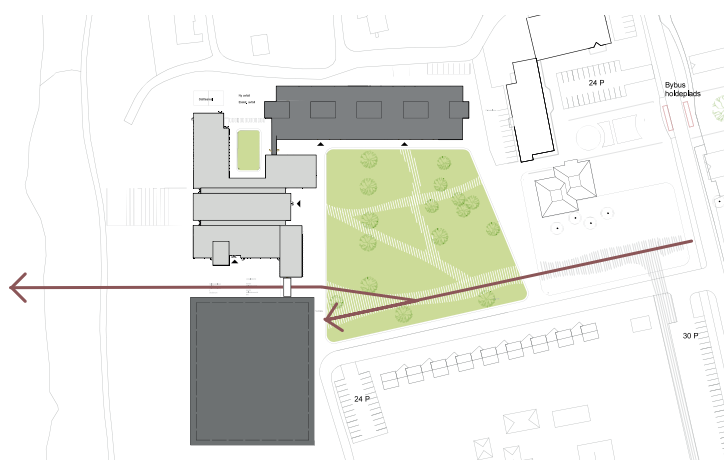
Aktivitetshuset sett fra elvebredden. Kilde: Tulinius & Lind

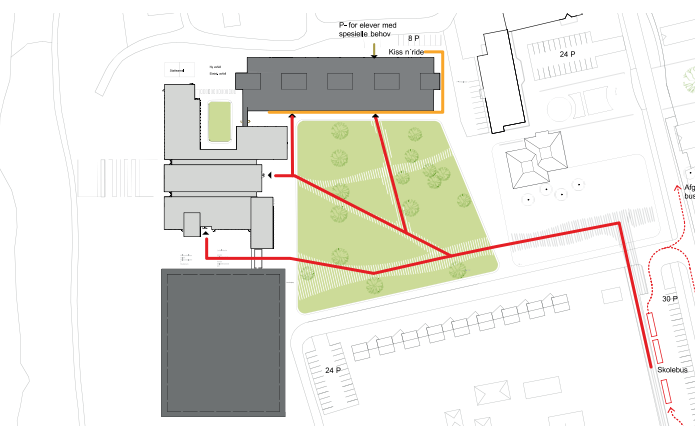
Kilde: Tulinius & Lind

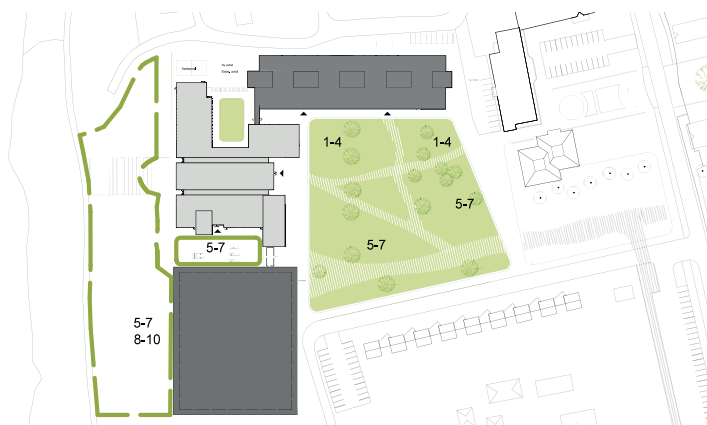
AREAL

FORBINDELSE GLOMMA - SENTRUM

FORBINDELSER TIL SKOLEBUSS

SONER KLASSETRINN

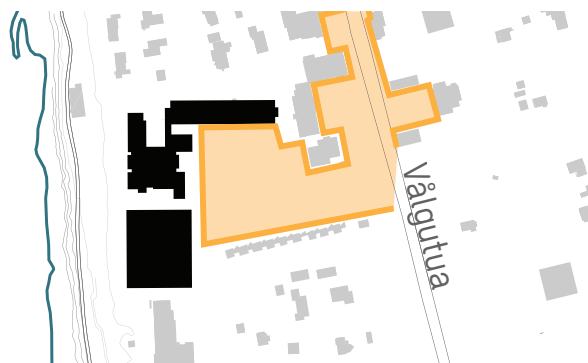
7.1.2 Stedsutforming

AVGRENSING AV SENTRUM

Plasseringen av ny barneskole avgrenser området mot boligfeltet i nord og danner en plass mellom ungdomsskolebygget, det nye aktivitetshuset, «Rekka» og NAV-bygget.

Sett fra Vålgutua fremstår sentrumskjernen som fysisk uendret. Den nye bebyggelsen markerer i mindre grad sentrumskjernen ved Vålgutua og Bankplassen, men danner et nytt plassrom vest for Bankplassen som kan inngå som en del av Våler sentrum. Den nye bebyggelsen bidrar dermed til å skape en forlengelse av sentrum ned mot Glomma, slik at elverommet tilknyttes den eksisterende sentrumskjernen.

Dersom den nye bebyggelsen skal plasseres ved Glomma vil det være viktig å forsterke dagens sentrumskjerne på andre måter, og da fremfor alt Bankplassen, for å danne et sentrum som er mer fysisk avgrenset. Dette kan blant annet oppnås med hjelp av vegetasjon, avgrenset parkering, og utendørs møblering og belegning, i tillegg til ytterligere bebyggelse.

VÅLER-SKALA

Den nye barneskolen foreslås oppført med bebyggelseshøyder som forholder seg til den øvrige bebyggelsen med to-etasjers bygg.

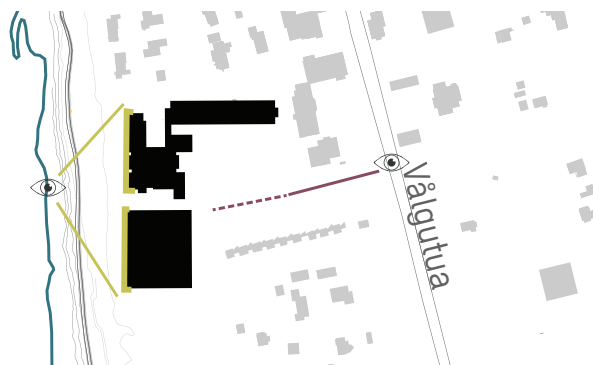
Funksjonene i aktivitetshuset er samlet i ett bygg, noe som medfører at bygningskroppen blir et kompakt og forholdsvis stort volum. Lokaliseringen av aktivitetshuset ved elvebredden bidrar imidlertid til at volumet forholder seg til en større landskapsmessig skala og dermed kan fremstå som mindre enn det ville gjort dersom det forholdt seg til et småhusområdet.

SYNLIGHET

Aktivitetshuset foreslås plassert ved elvebredden langs Glomma. Plasseringen innebærer at bygget blir godt synlig fra motsatt side av elven og kan dermed inngå som attraksjon og landemerke langs elvebredden i forbindelse med Kjærlighetstien.

Plasseringen ved Glomma innebærer samtidig at aktivitetshuset blir mindre synlig fra Vålgutua, noe som medfører at man mister den umiddelbare opplevelsen av bygget når man beveger seg i det som i dag utgjør hovedgaten i tettstedet.

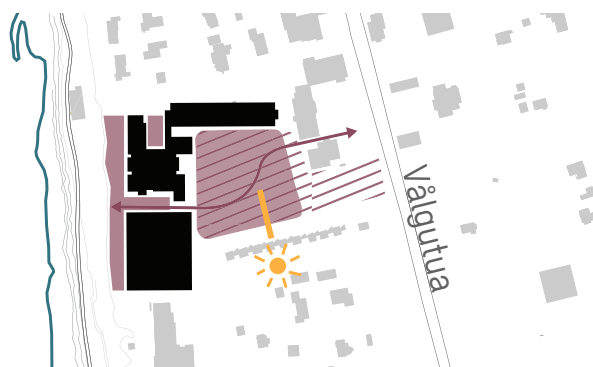

SKOLENS UTEOMRÅDER

Aktivitetshuset plasseres på arealet sør for dagens ungdomsskole. Den nye bebyggelsen bidrar til en skjermet skolegård med ett overordnet uterom som er felles for ungdomsskolen og barneskolen og som offentlig plass. I tillegg legges det opp til oppholdsarealer mot Glomma og nord for dagens ungdomsskole.

Fordelingen av utearealene bidrar til stor variasjon i oppholdskvaliter. På grunn av det nordlige uterommets størrelse og begrensede solforhold anses dette å være et begrenset bidrag til skolegårdens tilbud. Arealene langs Glomma har svært gode solforhold på ettermiddagen, men de er bratte og har derfor en begrenset egnethet for lek, selv for aking. Det store uterommet som skapes mellom bygningene er ikke tydelig avgrenset og kan oppleves som utflytende mot øst. Det skiller heller ikke mellom offentlige plasser og areal som skal brukes til skolegård. Det må derfor utformes slik at begge formål ivaretas. Gjennom landskapsmessige tiltak, som for eksempel vegetasjon, utendørs møblering og belegning, vil det være mulig å dele opp det store uterommet i mindre soner med ulike kvaliteter tilrettelagt for ulike brukergrupper.

Med plassering av nytt aktivitetshus sør for ungdomsskolen mister skolen fotballplassen. Det vil imidlertid være mulig å opparbeide en mindre fotballbane i grøntarealet mellom aktivitetshuset, ungdomsskolen og barneskolen som erstatning.

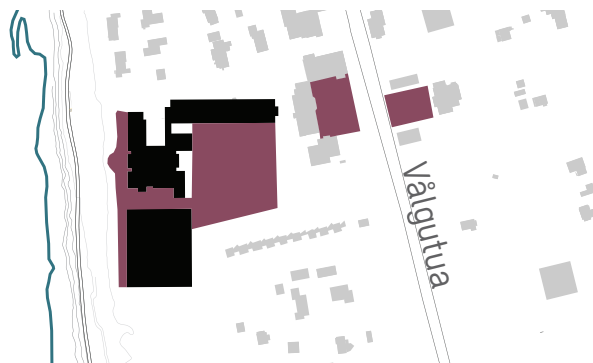
Uterommet som helhet strekker seg til Vålgutua med potensielle gangforbindelser nord og sør for bankbygget. Det er mulig å gjøre forbindelsene mellom skolegården og omgivelsene mer tydelig ved hjelp av landskapsmessige tiltak, som nevnt tidligere.

Forbindelsen mellom skolebuss og skole bør være entydig slik at elevene benytter den tenkte ruten, og at eventuelle trafikanter også oppfatter at de krysser et område der skolebarn beveger seg. Dette forutsetter bruk av banktomten. Forbindelsen mellom kiss'n'ride-punktet nord for den nye barneskolen og skolegården går forbi parkeringsplassen bak NAV-bygget, og må derfor gjøres tilsvarende trafikksikker.

Barneskolen har ingen innganger mot nord, og knyttes derfor ikke naturlig til boligområdet og gatenettet i denne retningen.

MØTEPLASSER

All ny aktivitet vil foregå i området mot Glomma og i utkanten av sentrumskjernen, ikke sentralt. Alternativet medfører ikke at eksisterende møteplasser i sentrumskjernen, for eksempel Bankplassen, endres vesentlig utover aktiviteten som busstilbudet tilfører Vålgutua. Alternativet legger derimot opp til å skape en møteplass i krysningspunkt mellom sentrum og stien langs Glomma. Det kompakte konseptet legger opp til en stor variasjon av ulike møteplasser innendørs med en sentral foaje i aktivitetshuset som samlingspunkt. Under den overdekkede sonen langs fasaden av både skolen og aktivitetshuset, er det mulig å etablere skjermede, uformelle møtesteder utendørs.

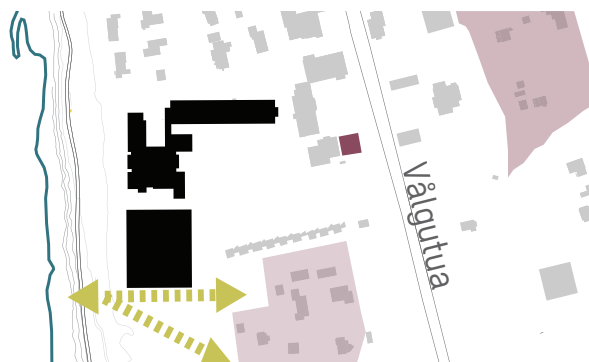

FLEKSIBILITET

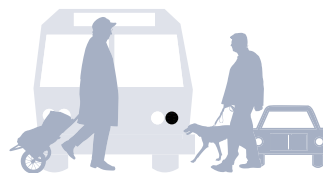
Alternativet legger opp til et ressurseffektivt konsept som sentrerer mange funksjoner med hensiktsmessig plassering og binder sammen funksjonene dem imellom. Konseptet fremstår med en høy grad av optimalisering av romfunksjoner. Den skisserte bygningsmetoden viser et modulsystem i tre. Bæresystemet kan tilpasses innenfor visse begrensninger på et senere tidspunkt. At det legges opp til ett stort felles uterom sørøst for det nye bygningskomplekset, danner et svært fleksibelt utgangspunkt for videre utvikling av prosjektet.

LANGSIKTIG BEBYGGELSESTRATEGI

Alternativet legger hovedtyngden av bygningsmassen langs Glomma. Alternativet bidrar til å øke den funksjonelle kontakten med elvebredden og Glomma, samt til å avgrense avslutningen på det som kan defineres som sentrumskjernen. Videre fortetting med annen bebyggelse vil være naturlig å plassere ved Bankplassen for å avgrense og definere dette sentrale offentlige uterommet ytterligere. Utstrekningen av en fremtidig utbygging i områdene rundt den tidligere barneskolen er uavklart. I det skisserte alternativet vises en plassering av bussholdeplassen på taxiplassen, som setter restriksjoner på en mulig boligutbygging i dette området.

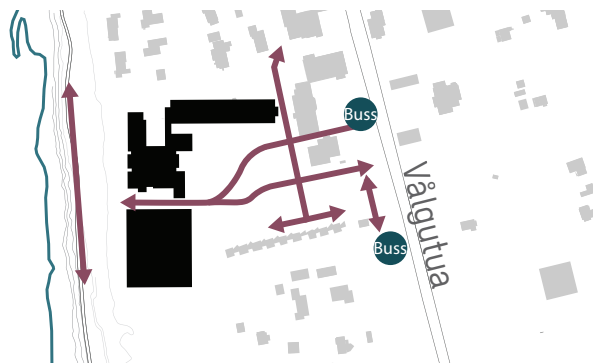
7.1.3 Forbindelser og tilgjengelighet

GANG- OG SYKKELFORBINDELSER

Med barneskolens plassering i nord dannes en avgrensning mot eksisterende boligbebyggelse, noe som er positivt med hensyn til å forsterke sentrumskjernen. Plasseringen skaper imidlertid samtidig en barriere slik at eksisterende gangforbindelse i nord/sør-retning må legges lenger øst. Eventuelt blir stien langs Glomma den foretrukne ruten. Det vil dermed være viktig å ha fokus på å legge til rette for bedre kobling mellom gatenettet i nord og uteområdene tilknyttet skolen og aktivitetshuset. Alternativet har god tilgjengelighet fra sør og knytter seg naturlig inn i det eksisterende nettverket av gangforbindelser mellom Glomma, fotballbanen og skolen. Gangforbindelsene mellom Vålgutua og Glomma vil kunne ligge i to akser, henholdsvis nord og sør for bankbygget.

En foreslått plassering av bussholdeplass langs Vålgutua foran Bankplassen vil kunne tjene som bilfri og trygg adkomst til aktivitetshuset. Stoppestedet

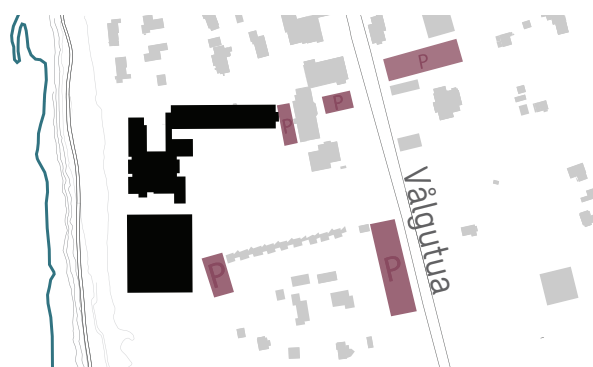

for skolebussen er vist på taxiplassen med planlagt adkomst til skolen fra skolegårdens sørside. Forbindelsen mellom skolebuss og skole bør være entydig slik at elevene benytter den tenkte ruten og at eventuelle trafikanter også oppfatter at de krysser et område der skolebarn beveger seg. Dette forutsetter bruk av søndre del av banktomten.

PARKERINGSMULIGHET OG ADKOMSTPOSISJONER

Forslaget viser 20 nye parkeringsplasser vest for boligrekken med adkomst via "Rekka", samt 20 plasser på Bankplassen og 44 plasser på taxiplassen. Parkeringen er dermed organisert i mindre enheter fordelt over hele planområdet og bidrar til adkomst fra ulike retninger.

Deler av parkeringen, spesielt på taxiplassen, ligger forholdsvis langt fra hovedinngangen til aktivitetshuset og barneskolen, og er dermed lite egnet for bevegelseshemmede. I tillegg er det ønskelig å begrense unødig trafikk sør for skolegården av hensyn til trafikk sikkerhet. Parkeringen i vestenden av "Rekka" kan derfor vurderes å kun være for bevegelseshemmede. Adkomst for ambulanse og ansatteparkering er sikret på baksiden av NAV-bygget. Det er sambruksmuligheter for aktivitetshuset og skolen i parkeringsarealene sentralt plassert langs Vålgutua.

Utformingen av parkeringen på Bankplassen bør inngå i et helhetlig konsept for plassen, slik at Bankplassen kan fungere som et offentlig torg og samtidig som behovene for besøksparkering i umiddelbar nærhet til legekontorene ivaretas.

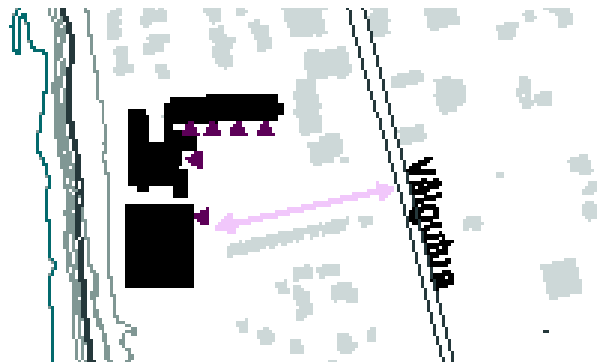
KOBLING TIL GLOMMA

Aktivitetshusets plassering ved Glomma legger i tillegg til rette for økt bruk av elvebredden. Alternativet styrker dette gjennom en passasje mellom aktivitetshuset og ungdomsskolen som tilrettelegger for en fysisk forbindelse ned til Kjærlighetstien og Glomma. Det er også mulig å skape en forbindelse sør for aktivitetshuset, som kan bli del av et større grøntdrag sammen med området rundt fotballbanen og videre til kirkgården vest for Vålgutua.

LESBARHET

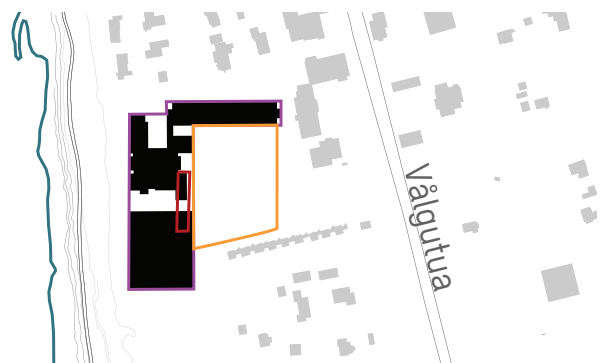
Aktivitetshuset og skolen vil oppfattes som en del av et større kompleks bestående av idretts- og kulturtilbud. Bygget i seg selv har en klar hierarkisk oppbygging med hovedbygninger og sidebygninger, som vil bli lesbar innvendig og fra utsiden. Det legges videre opp til en tydelig utforming av hoved- og sideinnganger. Barneskolebygget er underordnet ungdomsskolens bygning. Sett fra Vålgutua vil bygget ligge tilbaketrukket langs elven. I tillegg til skilting langs veien, vil det kreves landskapsarkitektoniske grep, som trerekker, belegning og utendørs møblering, som understreker adkomstaksen til aktivitetshuset fra Vålgutua.

SAMBRUK

Arealene innendørs er optimalisert i henhold til RFP som legger opp til sambruk av arealer som gjenspeiler prinsippene fra nærhetsmatrisen. Alternativet legger opp til felles inngang for biblioteket, idrettshallen og svømmehallen, bundet sammen med en stor foaje. Denne løsningen gjør det mulig å utvide de ulike stedene etter behov, for eksempel ved arrangementer. Skolen og aktivitetshuset ligger vegg i vegg, som støtter opp under et konsept med en høy grad av sambruk av felles- og støttefunksjoner. Her ligger det fore eksempel til rette for at funksjoner som skolekjøkken/SFO-kjøkken også kan benyttes av aktivitetshusets brukere.

Organisering av bygningene omkring et stort, felles uterom tilrettelegger for sambruk mellom skolens- og aktivitetshusets utearealer. Naboskapet mellom aktivitetshus og ungdomsskolen gjør det relevant

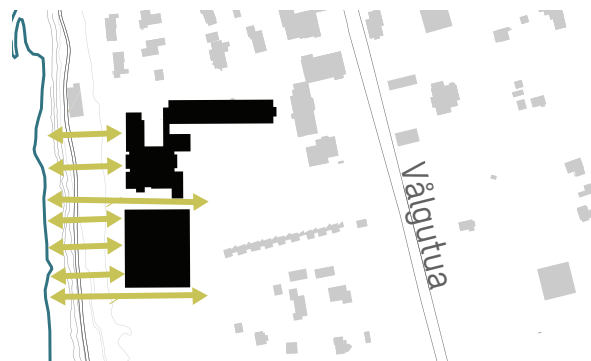
å legge opp til mange oppholdssoner og uformelle møtesteder. Utformingen av dette uterommet blir avgjørende for felles funksjonalitet. Plasseringen av aktivitetshuset med forholdsvis lang avstand fra Vålgutua gjør sambruk av arealer mellom de eksisterende tilbud ved Bankplassen mindre aktuelt.

7.1.4 Stedstilhørighet

OPPLEVELSE AV GLOMMA

Alternativet er basert på å bruke stedets kvaliteter som utgangspunkt for arkitekturen: Aktivitetshuset åpnes opp med store glassfasader ut mot Glomma, og utsikten mot elverommet skal bli en del av arkitekturopplevelsen i følge skissene i dette konseptet. På denne måten skapes en nærhet til, og en opplevelse av, naturlandskapet utenfor. Plasseringen noen meter over elveløpet vil bidra til at uterommene på vestsiden av aktivitetshuset vil kunne fungere som utsiktspunkter. Alternativet utnytter på denne måten Vålers potensial som et sted langs Glomma.

Elven oppleves i stor grad visuelt fra aktivitetshuset og fra vestsiden av bygningen, men i liten grad i uterommene øst for aktivitetshuset og skolen.

POTENSIAL FOR LOKALT ENGASJEMENT

Aktivitetshuset og skolebygget, med sine arealer for kultur og idrett, kan tiltrekke seg ulike brukergrupper. Spesielt fellesrom med utsikt mot Glomma kan være attraktive for både organiserte lag og foreninger og for uformelle sammenkomster. Aktivitetshusets plassering i tilknytning til skolen kan imidlertid bidra til at tilbudet oppfattes som del av det institusjonelle undervisningstilbudet og derfor oppleves som mindre tilgjengelig for andre. Dette bør følges opp i medvirkningsprosesser og settes fokus på ved utarbeidelse av driftsmodellen i den videre prosessen.

OPPLEVELSE AV SENTRUM

Våler sentrum sett fra Vålgutua vil oppfattes visuelt uendret, men forståelsen av hva som utgjør Våler sentrum kan utvides til å omfatte aktivitetshuset og skolen langs Glomma.

Alternativets lokalisering krever tiltak langs Vålgutua for å knytte aktivitetshuset til hovedvegen. På denne måten kan området omkring Bankplassen, som i dag oppfattes som sentrumkjernen, videreutvikles i fremtiden.

7.2 ALTERNATIV 2

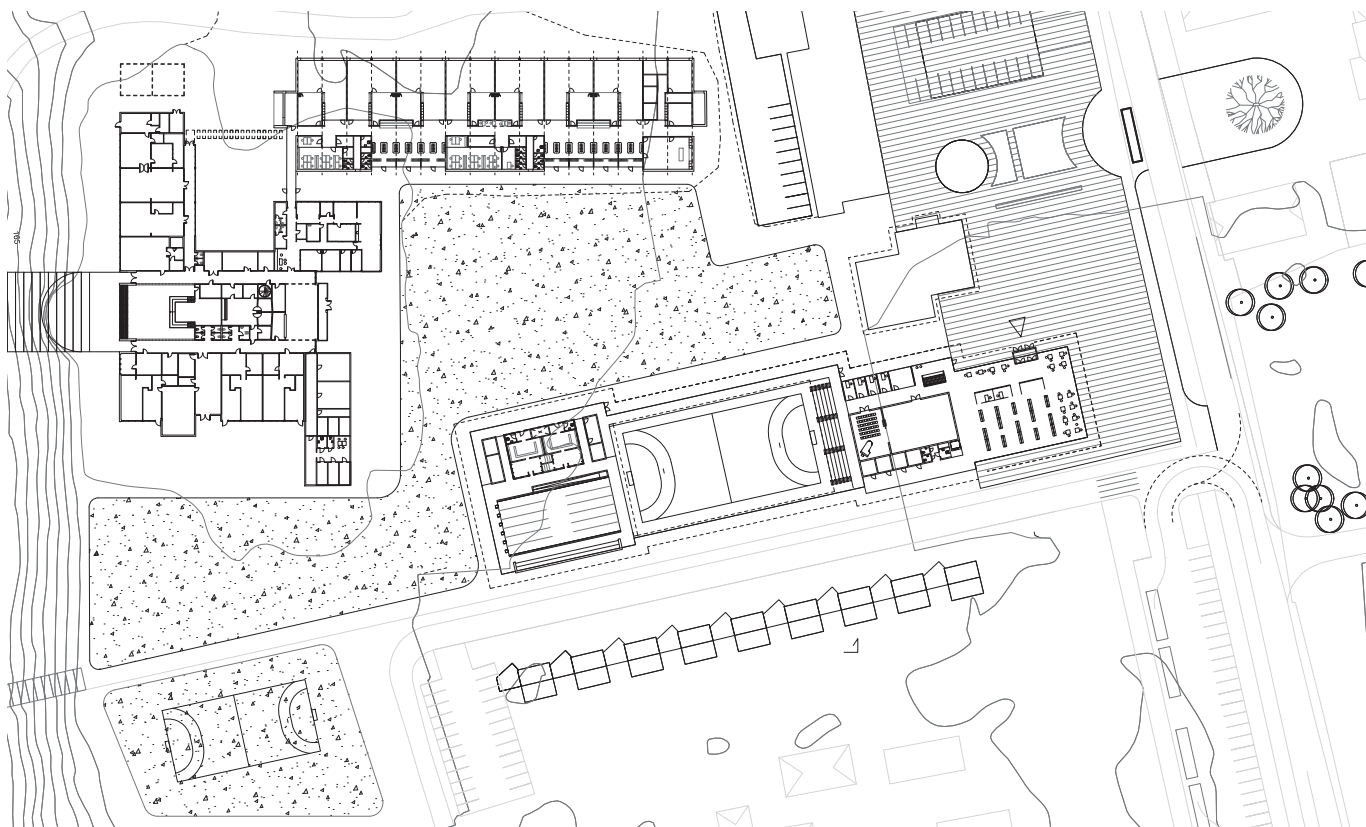
I det følgende presenteres alternativet som konseptgruppen vurderte som det mest aktuelle å evaluere videre av de ulike skissene som arkitektene har utarbeidet i løpet av prosessen. Alternativet svarer ut ønsket om å belyse en lokalisering av aktivitetshuset i umiddelbar nærhet til Vålgutua og Bankplassen. Det er ønskelig at banken beholdes som bygningsvolum, men alternativet forutsetter at bygningen kan fylles med nytt innhold.

7.2.1 Innledende beskrivelse

Aktivitetshuset er delt inn i flere sammenhengende bygningsvolumer og plasseres ved Vålgutua og Bankplassen parallelt med boligrekken. Barneskolen lokaliseres nord for uteområdet med et langstrakt volum mot øst, i likhet med alternativ 1. Det er forslått at kulturskolen eventuelt kan plasseres i det gamle bankbygget. Hovedadkomsten til bibliotek er lagt ut mot Bankplassen. Mellom bygningskroppene oppstår en todelt skolegård med et skjermet område mellom de nye bygningene, ungdomsskolen, banken og NAV-bygget, og et uteareal sør for ungdomsskolen med tilknytning til Glomma. Nivåforskjellene mellom Bankbygget og aktivitetshuset jevnes ut, uten at skissene viser hvordan dette er tenkt gjort.

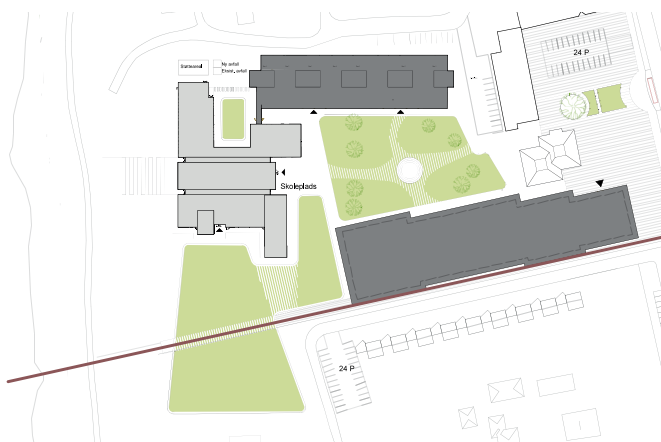

Aktivitetshuset sett fra nord. Kilde: Tulinus & Lind

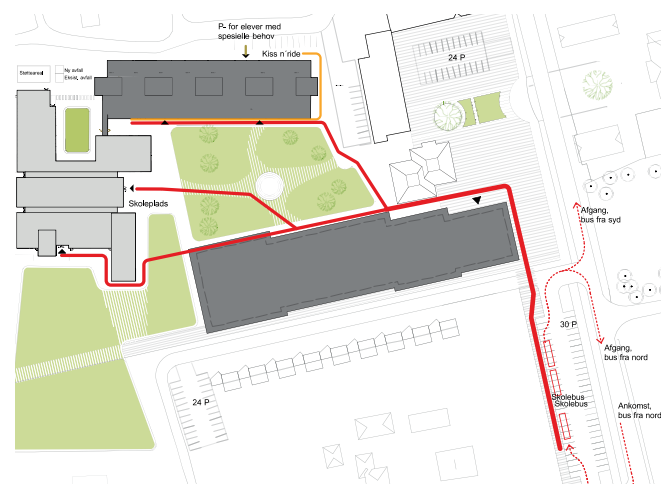

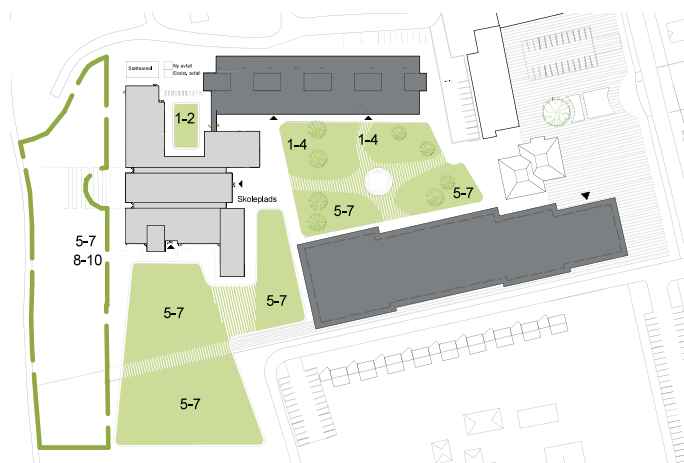
AREAL

FORBINDELSE GLOMMA - SENTRUM

FORBINDELSER TIL SKOLEBUSS

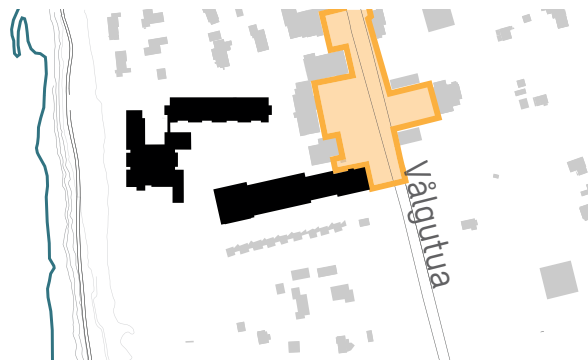
SONER KLASSETRINN

7.2.2 Stedsutforming

AVGRENSING AV SENTRUM

Plasseringen av ny barneskole avgrenser planområdet mot boligområdene i nord og danner en plass mellom ungdomsskolebygget og nye aktivitetshuset, samt «Rekka» og NAV-bygget. Lokaliseringen av aktivitetshuset ved Vålgutua bidrar til i større grad å avgrense Bankplassen som byrom. Hovedinngangen plasseres i nær tilknytning til plassen og hovedveien, noe som bidrar til å styrke Vålgutua som en hovedakse gjennom Våler sentrum.

VÅLER-SKALA

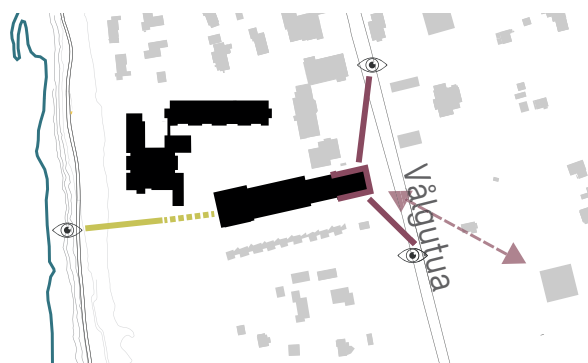
Den nye barneskolen og aktivitetshuset foreslås oppført med høyder som henholdsvis forholder seg til den øvrige bebyggelsen og til NAV-bygget.

Aktivitetshuset er en langstrakt bygningskropp bestående av flere sammenhengende volumer plassert parallelt med «Rekka». Kortsiden av aktivitetshuset er plassert ut mot Vålgutua på samme måte som næringsbebyggelsen nord for Bankplassen.

SYNLIGHET

Ved å plassere bygningskomplekset i nærheten av både Bankplassen og Vålgutua, blir den nye bebyggelsen godt synlig fra hovedveien. Bygget får en rolle som signalbygg som markerer inngangen til Vålers sentrumsjerne. Plasseringen i nærheten av kirken bidrar videre til at aktivitetshuset og kirkebygget oppleves som to viktige markører i sentrumslandskapet. Ved plasseringen ved Vålgutua og Bankplassen blir bygget mindre synlig fra Glomma og bidrar i mindre grad å tydeliggjøre forbindelsen med Glomma.

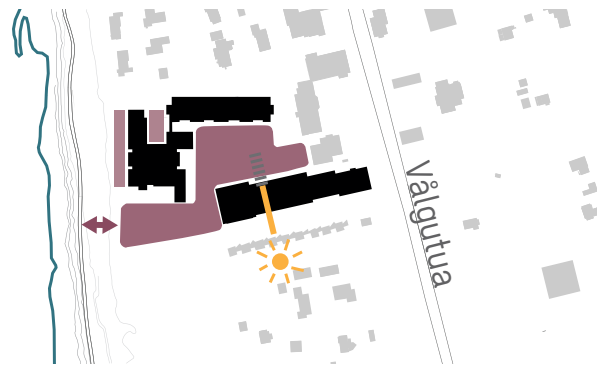
SKOLENS UTEOMRÅDER

Plasseringen av aktivitetshuset medfører at dagens skolegård reduseres og avgrenses i sør, mens fotballbanen og arealene sør for ungdomsskolebygget bevares. Alternativet skaper dermed en todelt skolegård som består av et uterom som omkranses av skolebygningene, aktivitetshuset, banken og NAV-bygget; og et areal mot Glomma i sørvest. I tillegg legges det opp til oppholdsarealer mot Glomma og nord for dagens ungdomsskole.

Uterommene vil ha stor variasjon i karakter og kvalitet: Uterommet sør for ny barneskole vil være skjermet, tydelig avgrenset og ha en urban karakter gitt av bygningene omkring. Plasseringen av aktivitetshuset på sørsiden av uterommene kan påvirke solforholdene noe negativt, men dette beror på bygningens høyde.

Arealet i sørvest får en naturlig kobling mot elvebredden og Kjærlighetstien, og det fremstår dermed som åpent og med utsyn mot elverommet. Beliggenheten vil kunne invitere til mer fysisk aktivitet, både for skoleelever og andre innbyggere i kommunen. På grunn av det nordlige uterommets størrelse og dårlige solforhold, anses dette å være et begrenset bidrag til skolegårdens tilbud. Arealene langs Glomma har svært gode solforhold på ettermiddagen, men de er bratte og har derfor en liten egnethet for lek, selv for aking.

Skolegården kan utformes som et aktivitetsbasert uterom som har ulike tilbud til ulike årstider, for eksempel isbane om vinteren og sykkelbane om sommeren.

Forbindelsen mellom skolebuss og skole bør være entydig slik at elevene benytter den tenkte ruten og at eventuelle trafikanter også oppfatter at de krysser et område der skolebarn beveger seg. Dette synes ikke avklart, da ruten potensielt kan gå på både nord- og sørsiden av aktivitetshuset.

Forbindelsen mellom kiss'n'ride-punktet nord for den nye barneskolen og skolegården går forbi parkeringsplassen bak NAV-bygget og må derfor gjøres trafikksikker tilsvarende som for alternativ 1.

Barneskolen har ingen innganger mot nord, og knyttes derfor ikke naturlig til boligområdet og gatenettet i denne retningen.

MØTEPLASSER

Plasseringen av aktivitetshuset avgrenser Bankplassen i sør og styrker Bankplassen som byrom. Med dette øker også samspillet med plassen ved den gamle stallen og kommunegården på motsatt side av Vålgutua. Bankplassens rolle i sentrum understrekes gjennom å etablere hovedinngangen til Aktivitetshuset fra torget.

Alternativet legger til rette for en sentrering av funksjonene knyttet opp mot kultur- og idrettstilbud rundt Bankplassen, hvor det i større utstrekning enn tidligere skapes naturlige møtesteder for lokalbefolkningen. Dette vil øke aktiviseringen av plassen. Alternativet har potensiale til å bli en viktig funksjonell forbindelse i øst-vest retning, som vil kunne medføre at mange velger å benytte denne forbindelsen. Dette vil i sin tur øke aktiviseringen av sentrumskjernen.

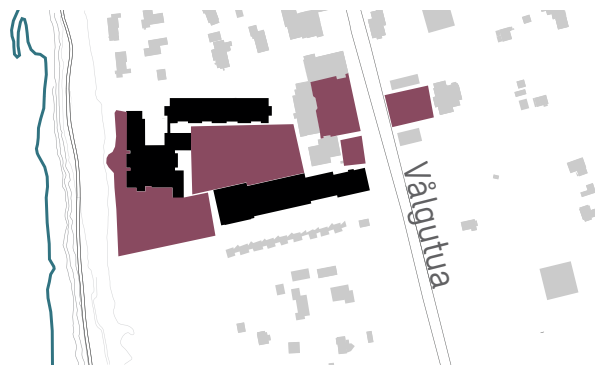
FLEKSIBILITET

Aktivitetshuset i alternativ 2 er forholdsvis enkelt å tilpasse til et eventuelt endret romprogram, siden bygningskroppen består av flere mindre volumer. Her er det stedstilpasningen i forhold til høyder og proporsjoner i omgivelsene, og tilgjengelig tomtearealer, som setter begrensninger.

LANGSIKTIG BEBYGGELSESTRATEGI

Avgrensningen til Vålers sentrumskjerne skjer i prinsippet der Vålgutua har bebyggelse på begge sider. I dette skillet har Vålgutua potensial til å gå over fra vei til gate. Alternativet bidrar til å forsterke dette skillet og avgrensningen av Vålers sentrumskjerne. Bruken av taxiplassen til bussholdeplass setter begrensninger for en videreutvikling av bebyggelse langs Vålgutua mot sør.

Flytting av barneskolen frigjør arealer som er egnet til videre fortetting av området med ulike funksjoner. Alternativet redegjør ikke for hvordan området skal brukes i fremtiden.

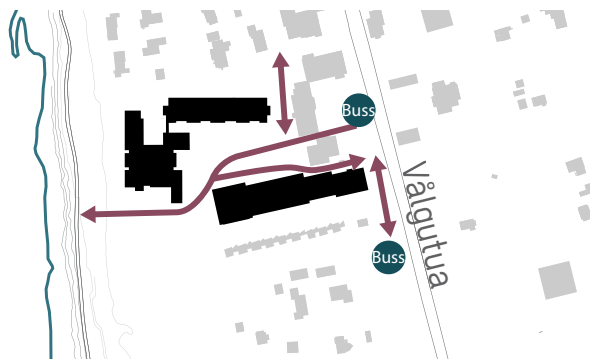

7.2.3 Forbindelser og tilgjengelighet

GANG- OG SYKKELFORBINDELSER

Alternativet legger opp til en hovedforbindelse mellom Vålgutua og Glomma sør for aktivitetshuset mot «Rekka». Forbindelsen bør vurderes å legges nord for bygningen, via aktivitetshusets og skolens utearealer, for i større grad aktivisere felles uterom. I den videre prosjekteringen bør det fokuseres særsilt på utformingen av denne viktige forbindelsen og gaterommet som skaper en sammenheng mellom Kjærlighetsstien langs Glomma og tettstedets hovedferdselsåre Vålgutua. Gaten sør for aktivitetshuset bør utformes som en boliggate med grønt preg.

Med barneskolens plassering i nord dannes en avgrensning mot eksisterende boligbebyggelse som kan virke som en barriere. Det vil dermed være viktig å legge til rette for en kobling mellom gatenettet i nord og uteområdene tilknyttet skolen og aktivitetshuset.

En foreslått plassering av bussholdeplass langs Vålgutua foran Bankplassen vil kunne tjene som bilfri og trygg adkomst til aktivitetshuset.

PARKERINGSMULIGHET OG ADKOMSTPOSISJONER

Alternativ 2 tilsvarer alternativ 1 i organisering av parkering når det gjelder lokalisering og sambruksmuligheter. Tilsvarende bør plassene vest for «Rekka» vurderes forbeholdt bevegelseshemmede for å begrense trafikken inn i området. Dette er imidlertid mest aktuelt dersom områdets hovedforbindelse øst-vest blir liggende sør for aktivitetshuset.

Avstanden mellom de ulike parkeringsarealene og aktivitetshuset skiller seg fra alternativ 1. Parkeringsplassen ved taxiplassen, sørøst for aktivitetshuset, vil bli mer attraktiv i alternativ 2.

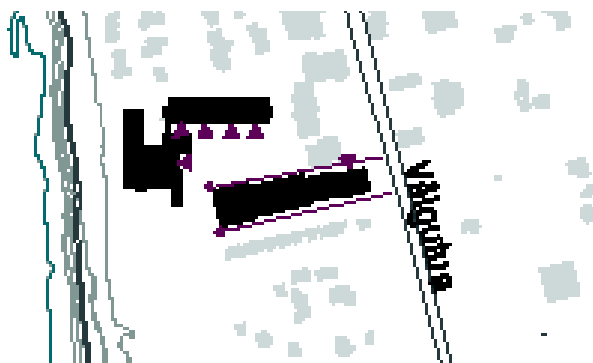
KOBLING TIL GLOMMA

Alternativet skaper en åpen akse forbi boligrekken ned mot Glomma. På sørsiden av ungdomsskolen er det lagt opp til et aktivitetsområde for skolen som har et potensialt til å bli del av tilbudet langs Kjærlighetsstien og Glomma.

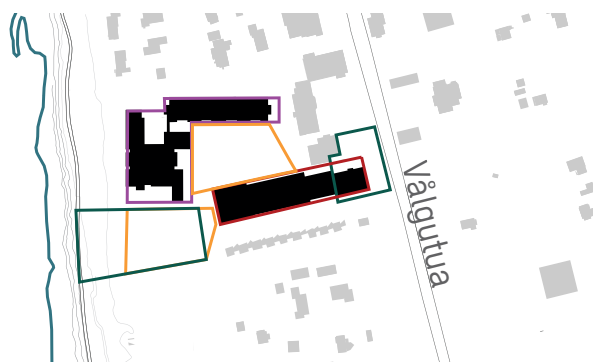
LESBARHET

Oppdelingen av aktivitetshuset og skolen i to ulike bygninger vil gjøre det lettere å forstå hvor de ulike virksomhetene holder til. Aktivitetshuset planlegges med hovedinngang fra Bankplassen, med videre adkomst til bygningens ulike funksjoner fra en felles foajé. Bygningsstrukturen til aktivitetshuset med sine ulike volumer vil bli lesbare i fasaden. Hva som er bygningens for- og baksiden er likevel uklart. Den nye barneskolens bygninger underordnet ungdomsskolebygget.

SAMBRUK

Aktivitetshusets plassering mot Vålgutua legger til rette for en utvidelse av Bankplassen som et torg med urbane kvaliteter. Dette offentlige rommet har stort potensial for å bli et sentralt møtested med nærhet til biblioteket og helse- og handelstilbud. Alternativet bidrar til et tydelig fysisk skille mellom offentlige plasser langs Vålgutua og skolegården. Lokaliseringen av hovedinngangen gjør det logisk å benytte Bankplassen som vrirleområde utenfor aktivitetshuset, fremfor den skjermede skolegården. Dette er ingen motsetning til å utforme de øvrige uterommene på en måte som imøteser både skolens og aktivitetshusets interesser og slik tilrettelegger for sambruk, forutsatt at det er atkomster til aktivitetshuset direkte fra uterommet. Todelingen av arealet omkring skolen bidrar til at det kan være relevant å skille mellom de ulike uterommenes karakter og formål. For eksempel kan området i sørvest benyttes til aktiv lek og ballspill,

mens området mellom den nye barneskolen og aktivitetshuset tilrettelegges for rolig lek, uformelle møter og større samlinger som benyttes av ulike brukere til ulike tider av døgnet.

7.2.4 Stedstilhørighet

OPPLEVELSE AV GLOMMA

Lokaliseringen av aktivitetshuset langs Vålgutua bidrar til at bygningen forholder seg i mindre grad til elverommet. Lokaliseringen innebærer også at elverommet er mindre synlig fra Vålgutua og skolegården sammenliknet med dagens situasjon. Tilknytningen til Glomma kan imidlertid forsterkes ved å skape fysiske forbindelser og siktlinjer gjennom utformingen av utearealene.

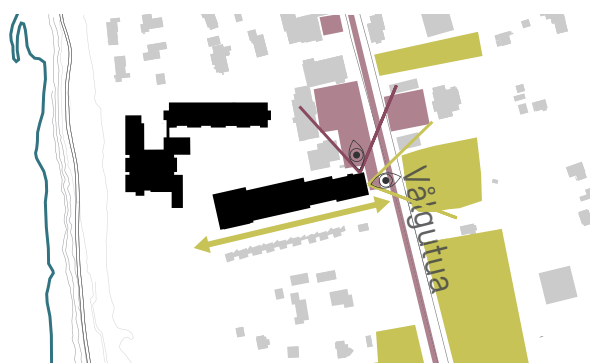
POTENSIAL FOR LOKALT ENGASJEMENT

I alternativ 2 er barneskolen og aktivitetshuset ikke samlokalisert. Ulike aktiviteter og deres brukergrupper kan dermed skje mer adskilt. Begge bygningene kan tiltrekke til seg ulike deler av lokalbefolkningen gjennom forskjellige aktiviteter, men oppdelingen av funksjonene innebærer at det blir mindre synergieffekter mellom virksomhetene.

Samlokalisering av ulike tilbud i aktivitetshuset ville kunne bidra til å øke aktiviteten, for eksempel ved at foresatte som følger sine barn til trening eller kulturaktiviteter også deltar i egne aktiviteter på aktivitetshuset. Aktivitetshusets plassering i umiddelbar nærhet til hovedveien, kan i tillegg bidra til at tilbudet oppleves som mer tilgjengelig.

OPPLEVELSE AV SENTRUM

Plasseringen av aktivitetshuset langs Vålgutua vil bidra til en fysisk fortetting langs sentrumsaksen og et mer urbant preg. Den sentrale plasseringen av offentlige funksjoner synliggjør velferdstilbudene i kommunen og bidrar til å underbygge et bilde av et kommunesentrum som byr på et godt tilbud av offentlig service. Den foreslåtte beliggenheten har dessuten utsyn mot skogslunden på sørsiden av kommunegården fra bibliotekets arealer. Dette kan bidra til at beliggenheten oppfattes både urbant, men med en tett tilknytning til naturen.

8 OPPSUMMERING

Hensikten med det foreliggende analysearbeidet er å vurdere de ulike alternativene ut fra oppgitte kriterier. Vurderingene fokuserer på de overordnede plangrepene. Alternativenes arkitektoniske utforming og detaljerte romløsninger er dermed tillagt liten vekt. Det forutsettes imidlertid at skolen og aktivitetshuset utformes på en overbevisende måte med høy arkitektonisk kvalitet. Her følger en sammenstilling av vurderingene av «Lanternens» to alternativer som er presentert i kapittel 7.

To plangrep

De to alternativene som vurderes i denne rapporten legger opp til ulike plangrep. Forskjellen ligger i hovedsak i plassering av nytt aktivitetshus. Alternativ 1 innebærer at aktivitetshuset lokaliseres som et kompakt bygningsvolum langs Glomma. Det er i stor grad en videreføring av vinnerkonseptet «Lanternen». I alternativ 2 legges aktivitetshuset mot Vålgutua med en mer langstrakt form parallelt med «Rekka».

Med felles utspring i vinnerutkastet «Lanternen», har de to alternativene en rekke fellestrekk. Dette gjelder først og fremst det nye barneskolebygget, som i begge tilfeller er foreslått plassert nord i planområdet. Også funksjonene i aktivitetshuset følger det samme rom- og funksjonsprogrammet og er like i begge alternativene. Organiseringen av rommene skiller imidlertid alternativene fra hverandre. Dette gjelder både innvendige rom og uterommene i større skala.

Avgrensning og aktivisering av sentrum

Ved plangrepet for alternativ 1 fremstår området omkring Vålgutua og Bankplassen som fysisk uendret. Det nye aktivitetshuset bidrar ikke til å markere sentrum, slik det oppfattes i dag, ytterligere. Ved videreføring av alternativ 1, vil det derfor være viktig å forsterke dagens sentrumskerne på andre måter, for å oppnå et sentrum som er mer fysisk avgrenset enn dagens situasjon.

Plangrepet i alternativ 2 legger opp til en sentrering av funksjoner i tilknytning til Bankplassen og Vålgutua. Fortettingen gjør sentrumskjernen mer markant. Lokaliseringen av aktivitetshuset opp mot Vålgutua, med hovedinngangen i nær tilknytning denne hovedgaten, gjør Bankplassen mer tydelig som torg og møteplass. Plangrepet viderefører og forsterker Vålgutua som en hovedakse gjennom Våler sentrum. Et levende sentrum er viktig for at et tettsted skal oppleves som attraktivt. Plangrepet legger videre til rette for møter i det offentlige rom og til aktivisering av den eksisterende sentrumskjernen.

All ny aktivitet som alternativ 1 tilrettelegger for, vil derimot foregå ved elvebredden og i dagens skolegård, det vil si i et område som i dag fremstår som utkanten av sentrum. Plangrepet forsterker således ikke eksisterende møteplasser langs Vålgutua. Det kan imidlertid bidra til at området mot Glomma aktiviseres og settes i forbindelse med sentrum. Ved hjelp av målrettet utforming av utearealer, kan etablering av aktivitetshuset som nytt møtested langs Glomma dermed bidra til å justere dagens oppfatning av hva som er Våler sentrum.

Kobling til Glomma og Vålgutua

Alternativ 1 tar stedets kvaliteter som utgangspunkt for det arkitektoniske konseptet. Aktivitetshuset åpnes opp mot Glommas landskap og legger til rette for en nærhet til og en opplevelse av den storslåtte naturen. Plasseringen, forsterket gjennom byggets arkitektoniske konsept, kan dermed bidra til at aktivitetshuset blir et mål i seg selv. Samtidig beslaglegger bygningen verdifulle uteområder langs elva, og utsynet mot Glomma har man fortrinnsvis inne i aktivitetshuset og utenfor på bygningens vestsida. Sett fra skolens og aktivitetshusets øvrige uteområder, øst for aktivitetshuset mot Vålgutua, vil den visuelle forbindelsen mellom skolegården og elverommet svekkes. Plangrepet legger riktignok opp til en kobling som går mellom ungdomsskolebygget og aktivitetshuset. Åpningen synes imidlertid ikke å være tilstrekkelig stor får å oppnå god kontakt. Overdekningen mellom de to bygningene begrenser i tillegg utsynet. Samtidig har denne takkonstruksjonen et potensial for å skape en ramme om «et bilde av Glomma», som kan være et identitetsskapende bidrag til plangrepet. Balansen mellom å ivareta forbindelsen mot elverommet og å knytte skolen og aktivitetshuset fysisk sammen, bør derfor vurderes ytterligere i et videre arbeid med alternativ 1.

I alternativ 2 plasseres aktivitetshuset sørøst for ungdomsskolen, mot Vålgutua, og beslaglegger et område med utsyn mot Glomma. Plangrepet danner en todelt skolegård, hvorav det ene uterommet ligger mot elvebredden. Det andre uterommet ligger mellom aktivitetshuset og skolebygningene og vil ikke ha en direkte visuell kontakt. Aktivitetshusets bygning forholder seg i liten grad til elverommet og innlemmer det heller ikke som en stedsspesifikk kvalitet i arkitekturen. Beliggenheten gir i større grad utsyn til Skogslunden på sørsiden av kommunegården. Lokaliseringen kan dermed støtte opp under Vålers identitet som skogkommune. Aktivitetshuset vil bli godt synlig fra hovedveien, og bygningen kan bidra til å markere inngangen til Vålers sentrumskerne langs med Vålgutua. Ved at aktivitetshuset etableres skilt fra skolebygningene, vil tilholdsstedene for de ulike virksomhetene være mer lesbare.

Lokalisering av aktivitetshuset langs Glomma, som foreslås i alternativ 1, legger opp til en aktivisering av elvebredden. Den gode visuelle forbindelsen til elverommet betyr også at bygget vil bli godt synlig sett fra motsatt side av Glomma og områdene omkring. Plasseringen innebærer samtidig at aktivitetshuset blir mindre synlig fra Vålgutua.

Ved alternativ 1 er funksjonene i aktivitetshuset samlet i ett bygg. Det kan derfor oppleves som stort i forhold til omkringliggende bebyggelse. Lokaliseringen ved elvebredden gjør

imidlertid at bygningsvolumet forholder seg til en stor landskapsmessig skala. Dermed kan bygningen fremstå som mindre enn det ville gjort dersom det var plassert i et område preget av småhusbebyggelse. Bygningen som foreslås i alternativ 2 er tenkt oppført i omtrent samme høyde som NAV-bygget. De foreslåtte bygningsvolumene er langstrakte, noe som samsvarer med hvordan boligene i «Rekka» ligger i forhold til hverandre. Med dette innordnes aktivitetshuset i omkringliggende bygningsstruktur.

Forbindelser

For begge alternativer avgrenser plasseringen av ny barneskole planområdet mot boligområdet i nord og bidrar til å markere overgangen mellom boligbebyggelse og sentrumsfunksjoner. Det nye skolebygget skaper med dette også en barriere mot det finmaskede gang- og sykkelnettet som kommer nordfra. Innganger langs skolebygningens nordfasade bør derfor vurderes i det videre arbeidet. I tillegg bør uteområdene her utformes med tanke på at en del personer som skal besøke skolen vil komme fra denne kanten.

For alternativ 1 legges det opp til en øst-vestgående hovedforbindelse mellom Vålgutua og Glomma sør for banken, via skolegården og mellom ungdomsskolen og aktivitetshuset. Dette grepet forutsetter en formålsrettet opparbeidelse av bankens omgivelser. For å konsentrere aktivitet og forsterke Bankplassens betydning i sentrum, kan bankens nordside vurderes å tas i bruk som hovedforbindelse. Dette må imidlertid ses i sammenheng med løsning for atkomst til og fra holdeplass for skolebuss.

For alternativ 2 er hovedforbindelsen mellom Vålgutua og Glomma angitt å gå sør for det langstrakte aktivitetshuset. For å samle aktiviteten i området, kan det derimot være hensiktsmessig å legge koblingen nord for bygget, i sammenheng med uterommet mellom skolen og aktivitetshuset. Glomma vil ikke være synlig fra den skjermede delen av skolegården, men uterommene står i en sammenheng med potensial til å danne et forløp som setter skolens uterom i forbindelse med hverandre og elverommet. Forbindelsens styrke er dermed ikke den direkte visuelle kontakten, men den fysiske utformingen som kan gjøre området lesbart og skape forventninger om landskapsrommet som finnes omkring hjørnet.

Dersom hovedforbindelsen mellom Vålgutua og Glomma legges nord for aktivitetshuset, bør veien langs «Rekka» utvikles til en grønn boliggate som setter Skogslunden i forbindelse med elvebredden.

Lokaliseringen av aktivitetshuset langs Glomma skaper et visuelt tyngdepunkt ved elva, som bidrar til å gjøre landskapet mer lesbart i den forstand at elvelandskapet løftes frem som betydningsfullt for Våler. Lokaliseringen av aktivitetshuset parallelt med «Rekka», som det foreslås i alternativ 2, knytter på sin side Glomma og Vålgutua ved å angi en øst-vestlig retning. De to alternativene relaterer dermed sentrum med Glomma på to forskjellige måter.

Skolens uterom, sambruk og logistikk

Ved lokalisering av aktivitetshuset langs Glomma dannes det i hovedsak ett stort uterom sør for den nye barneskolen. Fotballplassen, som ligger der i dag, går tapt. Som tidligere omtalt, vil det store uterommet ha begrenset visuell kontakt med Glomma. Alternativ 1 tilrettelegger imidlertid for en oppholdssone vest for aktivitetshuset, som vil stå i en tydelig forbindelse til elverommet. Dersom intensjonen om sambruk av skolens og aktivitetshusets arealer realiseres, vil dette uterommet også være tilgjengelig for skolens brukere.

Lokalisering av aktivitetshuset nord for «Rekka», som foreslås i alternativ 2, skaper en todeling av skolens utearealer. De to delene vil ha ulike kvaliteter. Det ene uterommet, beliggende sør for den nye barneskolen vil være skjermet og tydelig avgrenset, men ha begrenset visuell kontakt med Glomma. Det andre uterommet, beliggende sør for ungdomsskolen, vil derimot ha svært god visuell og funksjonell forbindelse mot Glomma. Denne variasjonen er i seg en kvalitet. Plasseringen av aktivitetshuset medfører at dagens skolegård reduseres i omfang, men fotballbanen og arealene sør for ungdomsskolebygget kan opprettholdes.

Organiseringen av uteområdet som ett stort rom gir en fleksibilitet som åpner opp for stor grad av sambruk av arealer for skolens og aktivitetshusets virksomhet. Det forutsetter imidlertid en formålsrettet utforming for å oppnå ønsket bruk. Når så å si hele skolens utearealer samles i ett stort uteområde, bør arealene deles opp i mindre soner med ulike kvaliteter ved hjelp av landskapsmessige tiltak. Utformingen bør gi gode muligheter for sambruk og tilrettelegge for ulike brukergrupper, både med tanke på aktiviteter i skolens regi og i forbindelse med aktivitetshuset. Det store uterommet er ikke klart avgrenset mot øst og skiller ikke tydelig mellom offentlige plasser, fortrinnsvis Bankplassen, og areal som skal brukes til skolens og aktivitetshusets virksomhet. Ved videre arbeid med alternativ 1 bør dermed denne overgangen avklares.

Alternativ 2 har også til en viss grad samme fleksibilitet som alternativ 1 når det gjelder bruk og sambruk av uterommet mellom aktivitetshuset og skolebygningene. Det at uterommene har ulike kvaliteter, betyr at de også bør tilrettelegges for forskjellig bruk. På grunn av aktivitetshusets beliggenhet og hovedinngang mot Vålgutua oppstår også en annen type sambruk. Det vil si, forplassen blir i større grad et offentlig rom i forbindelse med andre byrom langs Vålgutua. I denne sammenheng kan aktivitetshusets plassering i forbindelse med dagens sentrumsjerne bidra til at aktivitetstilbudet oppfattes som mer tilgjengelig. Dette gjelder særlig for nye brukere. At flere funksjoner samles på ett sted, vil i tillegg kunne bidra til mer liv i sentrum.

I alternativ 1 ligger aktivitetshuset i direkte sammenheng med barneskolen. Plangrepet legger med dette til rette for særlig innendørs sambruk mellom skoles og aktivitetshusets funksjoner og virksomheter. I alternativ 2 vil ulike aktiviteter derimot skje mer adskilt, og det kan bli noe mindre synergieffekter. Avstanden mellom bygningene er likevel ikke større enn at det tilrettelegges for sambruk. At brukere må krysse skolegården for å komme seg mellom bygningene, vil dessuten synliggjøre aktivitet og liv utendørs.

For begge alternativene legges det opp til holdeplass for skolebuss på taxiplassen med atkomst

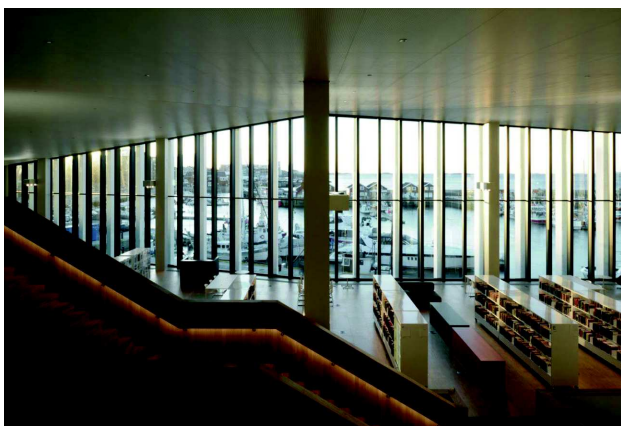
til skolen sør for bankbygget. Dette forutsetter at banktomten tas i bruk. For alternativ 1 er denne ruten hensiktsmessig. I alternativ 2 sperrer aktivitetshuset derimot for den raskeste veien. Skissene foreslår en rute via aktivitetshusets nordside, noe som er logisk med tanke på at skolegården ligger på denne siden. Det innebærer imidlertid at elevene må gå rundt bygningen, dersom de skal følge den tenkte ruten. Som tidligere omtalt legger alternativ 2 opp til at en overordnet øst-vestforbindelse skal gå på sørsiden av aktivitetshuset. I så tilfelle kan det by på utfordringer å lede skolebarn på motsatt side av bygningen. Ved å prioritere en øst-vestforbindelse nord for aktivitetshuset, og hvilket innebærer å utforme denne akse tydelig, kan det skapes en mer entydig rute for elevene på vei til og fra skolebussen bli mer entydig. Dersom dette ikke følges opp ved en videreføring av alternativ 2, bør eventuelt lokaliseringen av skolebussens holdeplass revurderes. Forbindelsen mellom kiss'n'ride-punktet nord for den nye barneskolen og skolegården, går forbi parkeringsplassen bak NAV-bygget. I det videre arbeidet bør elevenes rute gjøres fysisk skjermet for trafikk ved hjelp av landskapsmessige tiltak.

9 VEIEN VIDERE

9.1 POTENSIELLE RINGVIRKNINGER

I følge juryrapporten har juryen diskutert «hvorvidt det er skolen og aktivitetshuset som skal skape sentrumsutvikling eller om man skal legge til rette for en fremtidig sentrumsutvikling som kan komme i kjølvannet av den aktiviteten det nye anlegget generer.» (NAL, 5) Prosjektgruppens arbeid med videreutvikling av vinnerforslaget tilsier at det er ønskelig at prosjektet, det vil si ny skole og aktivitetshus, i seg selv vil bidra til utvikling av Våler sentrum. De to foreliggende alternativene viser ulike svar på hvordan dette kan gjøres og hvilke retninger sentrumsutviklingen kan ta.

Konkrete utviklingsstrategier og evaluering av potensielle ringvirkninger inngikk ikke i konseptgruppens arbeid. Utover den igangsatte utredningen av ny skole og aktivitetshus og planlagt omregulering av området, foreligger det ikke konkrete planer for en videre utvikling av Våler sentrum og tettsted. Prosjektet er et svært viktig bidrag til utvikling av Våler sentrum. Utviklingen bør likevel ikke stoppe her, men holde frem for å nå målene som kommunen har satt seg for å bli en enda mer attraktiv bokommune. Begge alternativene som foreligger legger til rette for dette.

Kulturhuset Stormen i Bodø har blitt et "kraftsenter" for lokalsamfunnet. Kilde: Drdh Architects

Vennesla Bibliotek og Kulturhus er plassert langs en handlegate. Kilde: Helen & Hard Arkitekter

Etablering av nye virksomheter

I dag er en stor andel offentlige funksjoner lokalisert i Våler sentrum. Ny skole og aktivitetshus vil kunne gi hele kommunens befolkning flere gode grunner til å reise til sentrum og oppholde seg der over lengre tid. Prosjektet tilfører sentrum en positiv impuls som kan gjøre området mer attraktivt og generere etablering av flere nye virksomheter.

Alternativ 2 deler opp bebyggelsen og plasserer aktivitetshuset mot Vålgutua. Å samle funksjonene til dagens sentrum, kan bidra til et mer livlig sentrum som oppleves som mer attraktivt enn dagens situasjon. Plasseringen mot Vålgutua kan bidra til å øke attraktiviteten for å investere i eiendommene rundt Bankplassen. Alternativ 1 plasserer aktivitetshuset langs Glomma. Området rundt Bankplassen planlegges ikke bebygd som del av prosjektet. Arealet vil derfor kunne utvikles uavhengig av prosjektet på et senere tidspunkt. For begge alternativer ligger det et potensial til etablering av nye funksjoner langs Vålgutua og Bankplassen. Slike insentiver er særlig nødvendig for alternativ 1, siden prosjektet ikke legger til nye bygninger i dette området.

Kommunen har allerede satt seg i førerretet ved initiativet til ny skole og aktivitetshus. I tillegg bør kommunen vurdere å videre oppmuntre til og eventuelt tilrettelegge økonomisk for opprustning av andre plasser. Spesielt i sentrumskjernen er det viktig at utformingen bidrar til at området oppfattes som en tydelig enhet. Det kan i den forbindelse utarbeides en utformingsveileder som omfatter prinsipper for belegning, beplantning, utendørs møblering og belysning. En oppgradering av bygninger eller utearealer kan ha en positiv smitteeffekt, slik at også andre eiendommer i Våler sentrum rustes opp. En oppgradering av for eksempel «Rekka», Skogslunden, Bankplassen og Vålgutua bør inngå i en overordnet boligstrategi for Våler tettsted.

Opprustning av bygninger eller uteområder gir en ny kontekst til eksisterende bebyggelsesstruktur. Dette kan virke inn på å gjøre områdene mer interessante for nye virksomheter. Over tid kan dette også føre til en relokalisering av offentlige og kommersielle funksjoner, som igjen gir for nye utviklingsmuligheter. Ved at for eksempel skjermede virksomheter som legekontorer og helsetjenester flytter inn i mer egnede lokaler, frigjøres lokalene som henvender seg mot Bankplassen og Vålgutua. Lokalene kan da benyttes av foretak som vil ha nytte av åpne fasader ut mot det offentlige byrommet, som gjennom levende fasader vil igjen kunne gi liv tilbake til plassen. Synergieffektene virker slik at Bankplassen blir enda mer attraktiv, slik at ytterligere nye, både permanente og midlertidige, virksomheter ønsker å etablere seg her.

Oppgradering av Torggata i Oslo bidro til at flere virksomheter betraktet området som et attraktivt sted å etablere kaféer, butikker og kontrolokaler. Kilde: SWECO

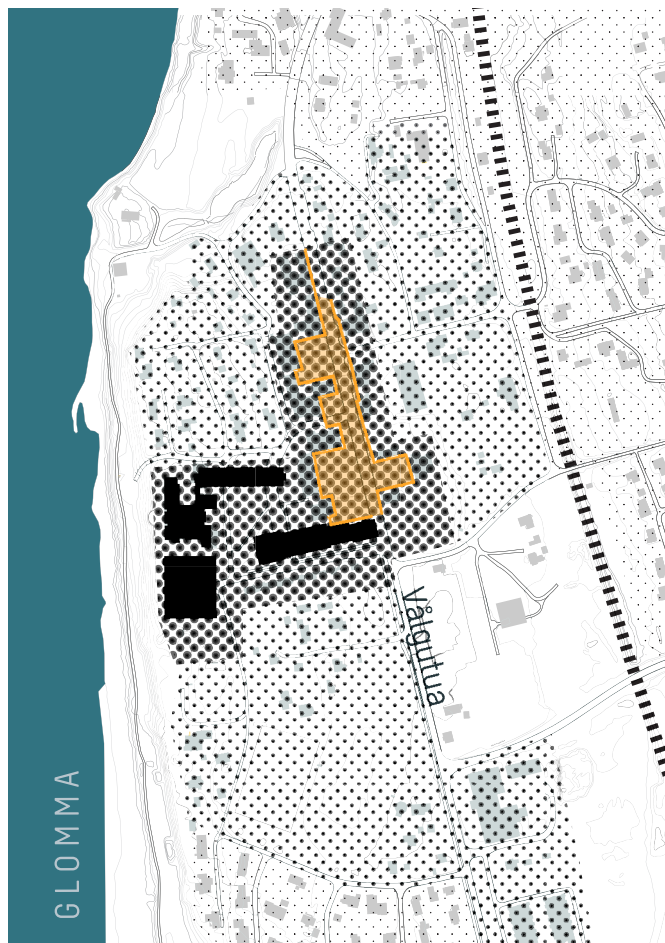
Utviklingskonsepter

I det videre arbeidet med strategier for fremtidig fortetting er det hensiktsmessig at det jobbes målrettet mot å skape en definert sentrumskjerne som skiller seg tydelig fra tettstedet for øvrig. En skånsom fortetting av området omkring Bankplassen og oppgradering av viktige sentrumsområder bør derfor inngå i en overordnet strategi for Våler sentrum. Tilsvarende bør det sikres gode og tydelige grøntdrag. Det vil også være fornuftig å åpne opp for en større funksjonsblanding i sentrum. I tillegg til de kommunale virksomhetene, bør det planlegges for både privat tjenesteyting og flere boliger. Å fortette sentrumskjernen med boliger vil også bidra til et mer levende sentrum i større deler av døgnet.

Etablering av ulike boligtypologier i Våler, det vil si færre eneboliger og flere mindre boenheter som rekkehus og leiligheter, vil supplere boligmarkedet med nye boligformer. Nye boligtyper kan tiltrekke seg nye beboergrupper. For eksempel kan leilighetsbygg være en attraktiv boligtype for personer som ikke ønsker eller har økonomi til å bo i enebolig, men som samtidig ser Våler sentrum som sitt fremtidige bosted. I tillegg finnes det en målgruppe, gjerne med tidligere boerfaring fra større byer, som setter pris på fordelene med å bo i et mindre sted hvor alle viktige funksjoner er lokalisert i gangavstand fra boligen.

Å bygge tett, betyr ikke nødvendigvis å bygge høyt. I Våler, som per i dag ikke har befolkningsøkning, vil det være hensiktsmessig å bygge tett og lavt, for å sikre at en større utstrekning av sentrum blir utviklet. Det er også viktig å bevare Våler kirke og det fremtidige aktivitetshuset som Vålers landemerker. Disse bygningene bør derfor ikke konkurrere om oppmerksomheten med nye boligblokker.

Fortettingen i Våler bør konsentrere seg rundt Vålgutua, med ytterligere fortetting i de etablerte, sentrale boligområdene.

Ved fortetting av Våler vil det være viktig å rendyrke konseptene for å tydeliggjøre og skille ut Våler sentrum fra stedet for øvrig. Prinsippet for boligbebyggelsen bør fortrinns være lave blokker i sentrumskjernen og hagepreget bebyggelse omkring. Dette vil si at det bør bygges tett og kompakt i sentrum, og med mer åpne strukturer i omlandet. Det vil dermed være naturlig å plassere kombinerte bolig-, nærings- og kontorbygg ved Bankplassen og andre utvalgte steder langs Vålgåtua.

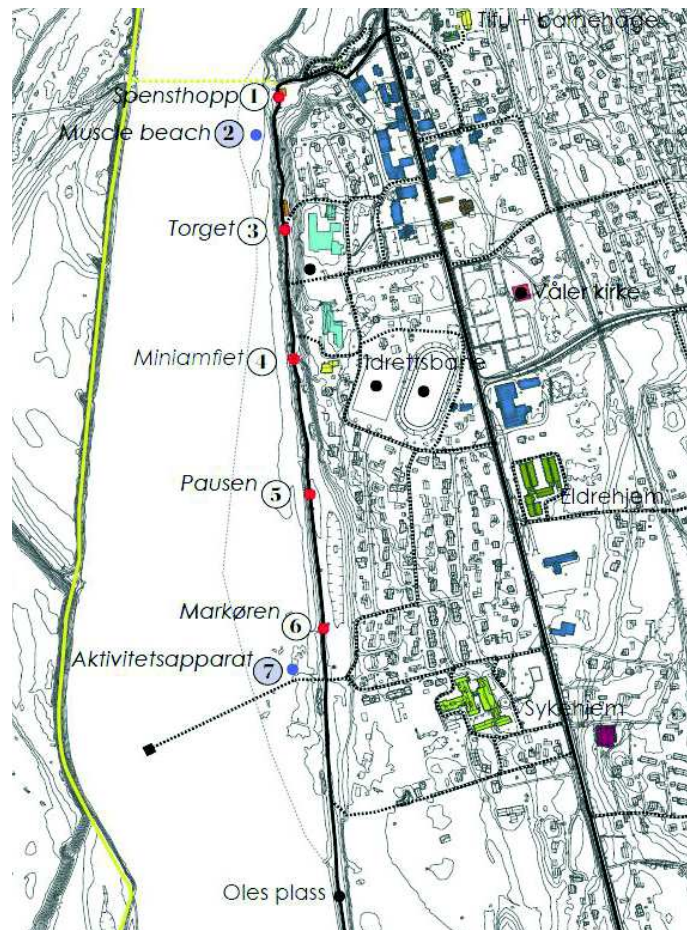
Ved at sentrumsfunksjoner og kompakte boligformer samles sentralt, kan arealer langs Glomma og utenfor sentrumskjernen benyttes til boligformål med et grønnere preg. For eksempel bør eksisterende sentrale eneboligområder, nord og sør for planområdet, fortettes innenfor dagens struktur. På denne måten kan disse områdene bevare et grønt preg og inngå i en overordnet grønnstruktur. I hvilken grad skolen har behov for arealreserve sør for aktivitetshuset, må imidlertid vurderes.

Den planlagte plasseringen av parkering og holdeplass for skolebuss på taxi-plassen langs Vålgutua beslaglegger arealer som kan være interessant å utvikle i et mer langsiktig perspektiv. I det videre arbeidet bør det jobbes med en optimalisering av løsningen.

I tillegg til utbygging, kan Våler som tettsted utvikles i form etablering av nye og forsterkning av eksisterende grøntdrag. En gjennomgående grønnstruktur kan knytte ulike bolig-, sentrums- og friområder sammen, både funksjonelt og visuelt. Ikke minst har en god grønnstruktur stor verdi for befolkningen og kan gjøre Våler attraktivt. Dette er tiltak som er relativt rimelige i forhold til gevinsten den gir.

Kommunen har en verdifull grønnstruktur som bør ivaretas og utvikles i denne sammenhengen. Ikke minst er Glomma med vannspeil og elvebredder særdeles verdifulle elementer i så måte. Planene for aktivisering av Kjærlighetsstien, med ulike elementer fra kajakkhus i nord til badstue langs Rivieraen i sør, er et eksempel på hvordan steds kvaliteter kan foredles og tilrettelegges. Disse planene bør kommunen bygge videre på, og la aktivitetshuset inngå som en destinasjon langs Kjærlighetsstien.

Foreslåtte aktiviteter og møteplasser langs Kjærlighetsstien basert på mulighetsstudien fra LALA og Pushak Arkitekter, 2016

Midlertidig tiltak, arrangementer og medvirkning

Det bør videre gjennomføres fysiske tiltak som skaper et sterkere engasjement. Midlertidige prosjekter kan være viktige verktøy for å få testet ut ulike ideer og plangrep, presisere behov og skape engasjement. Midlertidig prosjekter bidra til rask synlig endring, som igjen gjør det mulig for at ulike grupper som ønsker å bidra kan bli involvert i prosessen. En rask aktivisering av området og etablering av nye bevegelsesmønstre, kan også gjøre prosessen med permanente tiltak lettere på et senere tidspunkt.

I Våler kan man for eksempel ta i bruk ledige lokaler langs eller i nærheten av Vålgutua som prosjektrum for skoleutbyggingen. Her kan planene for ny skole og aktivitetshus presenteres og det kan holdes åpne møter. Et prosjektrum kan også være et sted som kan gi rom for nye initiativer, som på siden eventuelt kan flytte til et mer permanent sted. Markering av milepæler i byggeprosessen, for eksempel ved rivningen av barneskolen, med en festival eller et annet liknende arrangement, vil også kunne bidra til å skape begeistring for og tilhørighet til Våler sentrums nye funksjoner. Vålers beliggenhet langs Glomma inviterer også til å ta elva og elvebredden i bruk, for eksempel ved å etablere leken triatlon.

Midlertidige tiltak kan bidra til å teste ut hvordan planlagte oppgraderinger svarer til brukernes behov. Bildet viser benker plassert ut i Møllergata i Oslo i forbindelse med Bilfritt byliv-satsningen. Oppholdsstedet oppgraderes etterhvert med mer permanente løsninger. Kilde: SWECO

Geoparken har blitt til et populært sted å besøke for både voksne og barn. Parken ble etablert som et midlertidig prosjekt i forbindelse med Kulturhovedstadsåret 2008, men har blitt stående siden. Kilde: Helen & Hard Arkitekter

Forankring

For at en langsiktig stedsutvikling skal lykkes, er det viktig å ha en strategi som er forankret hos sentrale aktører, for eksempel det regionale og lokale næringslivet. Vel så viktig er det likevel at befolkning og den politiske ledelsen kan identifisere seg med og stille seg bak strategien. En felles visjon basert på bred medvirkning vil dermed være helt avgjørende slik at så mange som mulig kan føle eierskap til fremtidsbildet som tegnes opp og skal «dra lasset i samme retning».

Prosjektgruppens bidrag til å utvikle en optimalisert løsning for ny skole og aktivitetshus kan forstås som et utgangspunkt til å konkretisere en slik visjon. I et mer langsiktig perspektiv, når flere premisser for mulig utvikling er kartlagt, bør det likevel formelt forankres en helhetlig strategi som forplikter sentrale aktører til oppfølging. I en slik plan kan etableringen av ny skole og aktivitetshus settes i sammenheng med boligbehov og næringsinteresser. I denne prosessen bør alle sentrale aktører delta.

9.2 VIDERE PLANARBEID

9.2.1 Reguleringsplan

Neste fase for prosjektet er å starte arbeidet med utarbeidelsen av en reguleringsplan. Hensikten med reguleringsplanen er å sikre en helhetlig utvikling, skape forutsetninger og avklare viktige premisser for fremtidig utvikling av området.

I forliggende rapport er alternativene evaluert ut fra et overordnet nivå basert på skisser som ikke i detalj har vist bruk og utforming av utearealer, gangforbindelser, møtesplasser, parkeringsarealer, løsninger for bussholdeplasser osv. I neste fase vil det derfor være viktig å arbeide videre med analysene og utarbeide tegninger som i større grad viser hvordan dette er tenkt løst,. Fremfor alt gjelder dette de utearealer som skal brukes av skoleelevene. Det er ønskelig at uteområdene skal fremme fysisk aktivitet, lek og læring. og utformingen er av vesentlig betydning for hvordan den nye skolen skal fungere. Det er viktig at det i den videre planleggingen blir arbeidet aktivt med hvilke arealer som skal kunne benyttes av hvilke elevgrupper og til hva slags bruk.

9.2.2 Strategi for lokalt engasjement

Parallelt med reguleringsplanprosessen bør det også utarbeides en strategi for hvordan det kan legges til rette for et større engasjement og delaktighet i utviklingen av sentrum blant næringslivet og innbyggerne i kommunen. Sterk, mangfoldig og svært aktiv frivillighet er Våler kommunes største positive ressurs i folkehelsesammenheng. Sterkt lokalt engasjement er også en nøkkelfaktor for at Våler skal utvikles til et attraktivt sentrum. I det videre arbeidet bør det derfor legges opp til større grad av medvirkning slik at innbyggere, interesseorganisasjoner, næringsliv og andre interessenter involveres og bidrar i prosessen. Dette arbeidet bør starte med en grundig kartlegging av ulike aktørers interesser og behov i kommunen. Gjennom å engasjere innbyggere i den videre sentrumsutviklingen kan det gi en tilhørighet og identitetsfølelse, som bidrar til at flere får en sterke eierskapfølelse til sentrum.

10 REFERANSER

Berger-Schmitt, R. (2000) EU Reporting: Social Cohesion as an Aspect of the Quality of Societies: Concept and Measurement.

Cresswell, T. (2006) On the Move: Mobility in the modern western world. New York & London. Routledge

Gehl, J. (2003) Livet mellom husene: udeaktiviteter og udemiljøer. Arkitektenes forlag, København.

Gehl, J. (2010) Byer for mennsker, Bogværket.

Hedberg, C., do Carmo, R. M. (2012) Translocal Ruralism: mobility and connectivity in European Rural Spaces. Springer.

Massey, D. (1994) A Global Sense of Place. University of Minnesota Press.

Norconsult AS., Våler kommune. (2016) Rom – og funksjonsprogram: Våler barn – og ungdomsskole, Våler aktivitetshus med uteområde.

Norske arkitekters landsforbund (2017) Norske arkitektkonkurranser nr. 486 «Skole og aktivitetshus i Våler».

Våler Kommune (2017) Konkurransprogram.

Nettsider:

Norsk sentrumsutvikling, <https://www.norsk-sentrumsutvikling.no/> (hentet 13.11.2017).

Public Spaces (2009) How to Transform a Waterfront. Tilgjengelig fra: <https://www.pps.org/reference/turnwaterfrontaround/> (hentet 10.11.2017).

Regjeringen. (2015) Stedsutvikling. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/by--og-stedsutvikling/stedsutvikling-2/id476451/> (hentet 13.11.2017).

Regjeringen. (2015) Omdømmebygging. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/sub/stedsutvikling/ny-emner-og-eksempler/omdommebygging/id678036/> (hentet 13.11.2017).

Statistisk sentralbyrå (2017) Kommunefakta, Våler (Hedmark). Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/kommunefakta/valer-hedmark> (hentet: 09.11.2017).

VEDLEGG

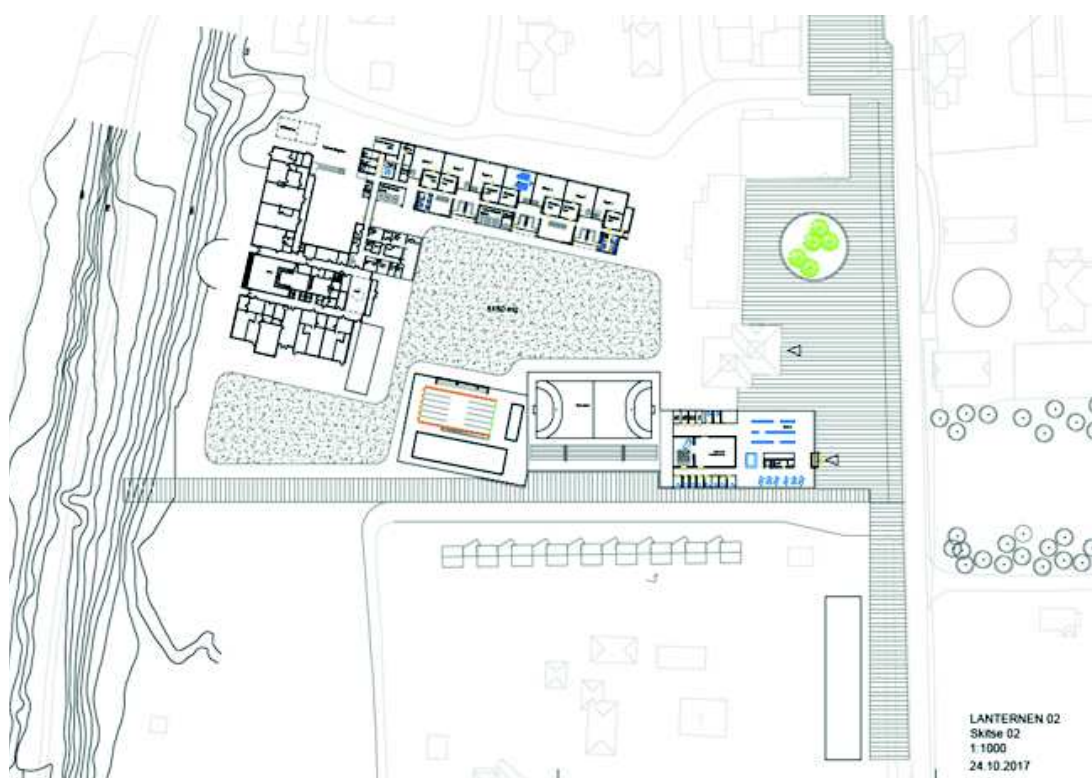
SILINGSPROSESS AV VURDERTE ALTERNATIVER

SILINGSPROSESS AV VURDERTE ALTERNATIVER

1.1.1 ALTERNATIVER SOM ER SLIT UT UNDER PROSESSEN:

SKISSE 02 VISER TRE SAMMENHENGENDE BYGG VED VÅLGUTUA, DER BANKBYGGET BEHOLDES.

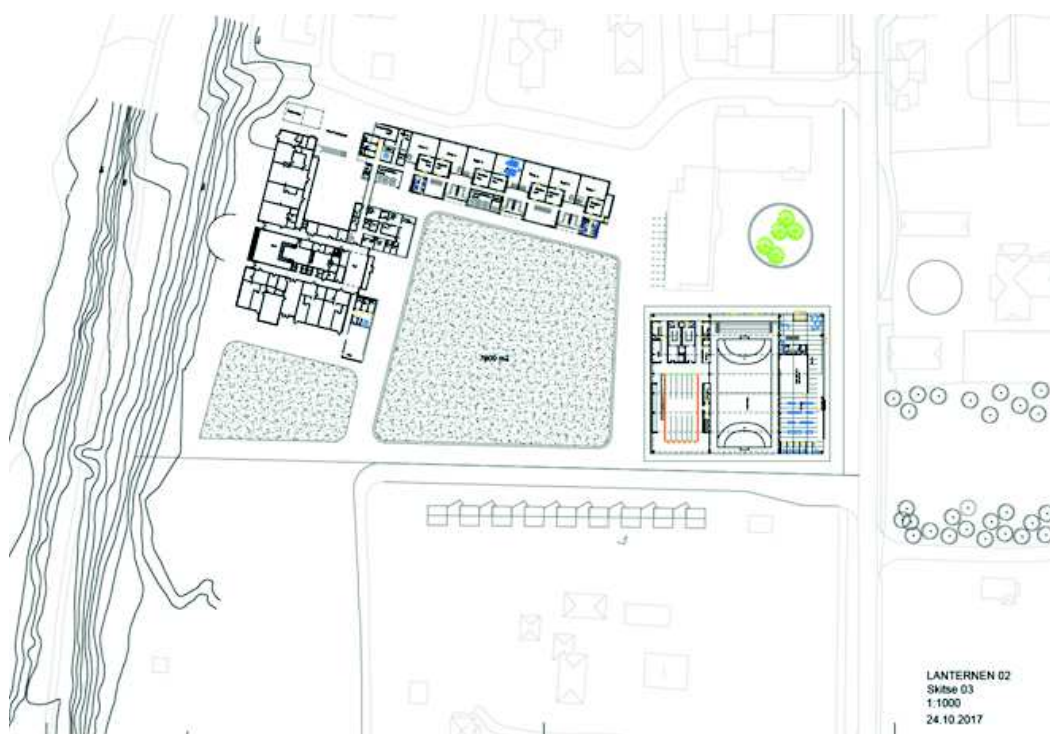
Aktivitetshuset flyttes i sin helhet opp mot Vålgutua og Bankplassen og danner en ny plass mot hovedgaten. Barneskolen plasseres som i det opprinnelige vinnerkonseptet. Fordeler med alternativet (Skisse 02) er at aktivitetsbygget kommer tett opp mot Vålgutua, åpner opp ned til Glomma, bidrar til fortetting og aktivisering av sentrum. Ytterligere fordeler er at barnetrinnet slipper å gå igjennom ungdomsskolen og det blir bedre tilgjengelighet for elevinn gang til ungdomsskolen. Ulempen med alternativet er at det medfører et større volum med flere kvadratmeter samt mindre transparens mellom aktivitetene. Konseptet ble under prosessen silt ut på grunn av at det legger til rette for flere antall kvadratmeter enn det som er angitt i rom- og funksjonsprogrammet, grunnet en tribune i hallens lengderetning. Alternativet ble omarbeidet for å svare til kravene satt i rom- og funksjonsprogrammet.

Figur 7. Illustrasjonen viser det alternativ (skisse 02) som ble slit ut under prosessen.

SKISSE 03 VISER ET KOMPAKT VOLUM VED VÅLGUTUA MED SAMME ORGANISERING SOM VINNERUTKASTET (ALTERNATIV 1).

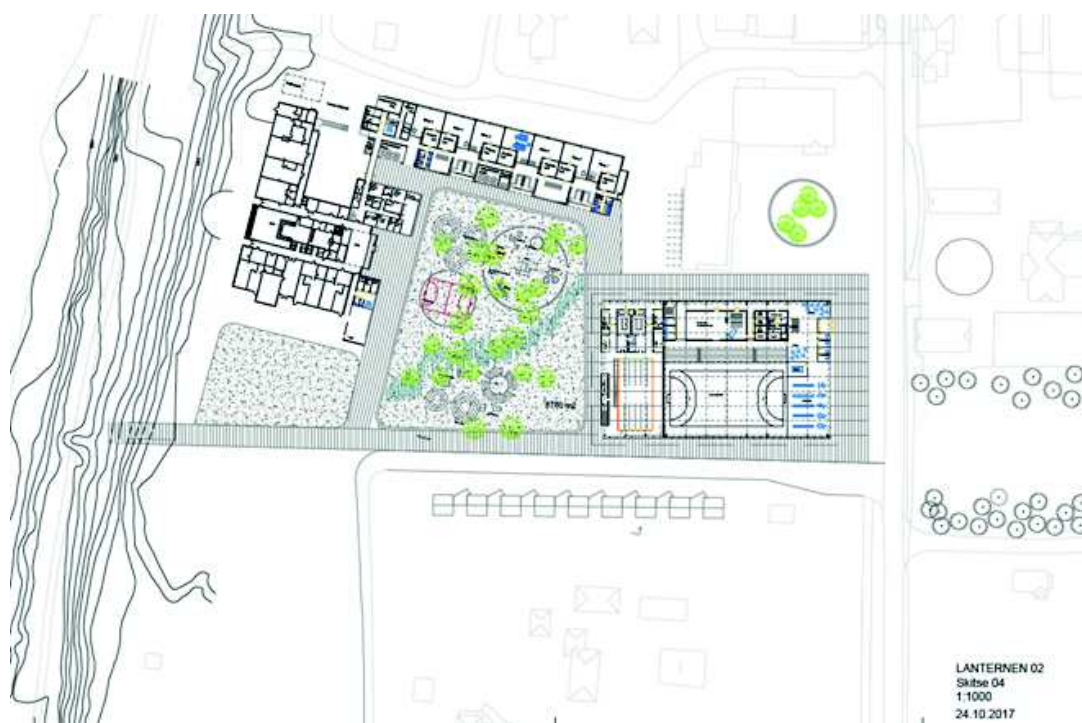
Alternativet (Skisse 03) innebærer at aktivitetshuset flyttes i sin helhet opp mot Vålgutua og danner en ny plass mot hovedveien og forsterker Bankplassen. Barneskolen plasseres som i det opprinnelige vinnerutkastet (alternativ 1). Fordeler med alternativet er at det legger opp til et kompakt volum, plasseringen medfører økt aktivisering av Bankplassen og Vålgutua, i tillegg til at plasseringen gir en stor skolegård sentralt i planområdet og sør før ungdomskolen. Konseptet tilrettelegger for samme transparens mellom funksjonene som i konkurranseutkastet. Konseptet ble under prosessen silt ut på grunn av at det innebærer at eksisterende bankbygg forutsettes revet, noe som ikke er ønskelig.

Figur 8. Illustrasjonen viser alternativ (skisse 03) som viser ny plassering av aktivitetshuset ved Vålgutua og Bankplassen.

SKISSE 04, KOMPAKT VOLUM MED LANGSGÅENDE TRIBUNE VED VÅLGUTUA.

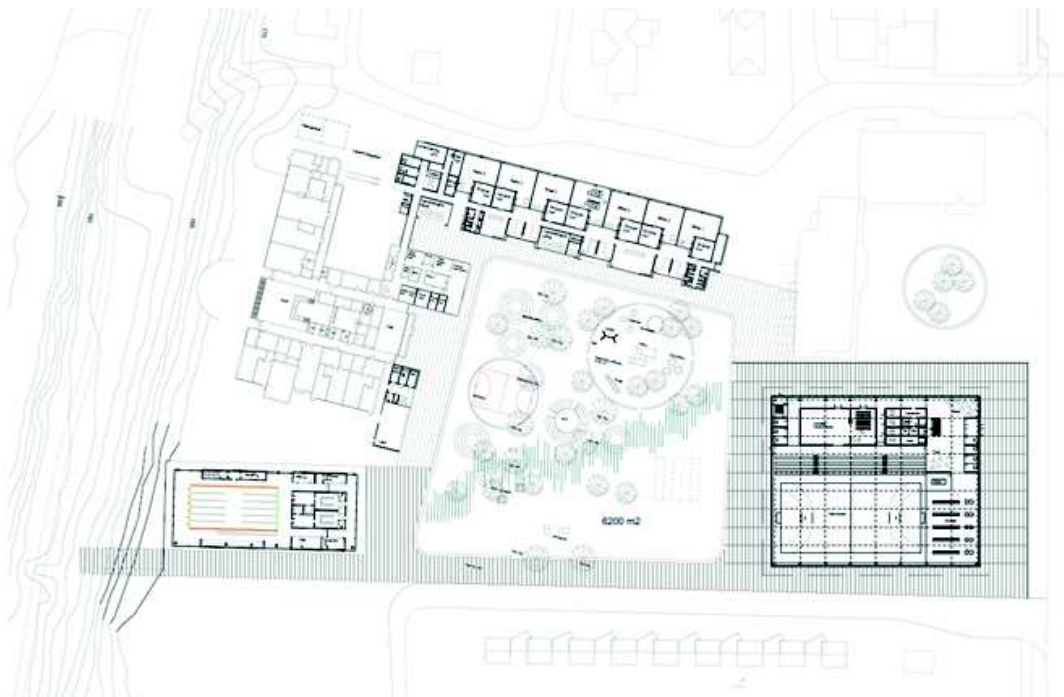
Alternativet (skisse 04) innebærer at aktivitetshuset flyttes opp mot Vålgutua. Bankbygget forutsettes revet. Barneskolen plasseres som i det opprinnelige vinnerkonseptet. Fordeler med konseptet er at det medfører en aktivisering av Vålgutua og Bankplassen. Det legger også til rette for en langsgående tribune, medfører maksimal transparens mellom funksjonene og bidrar til å frigjøre areal til skolegård ved Glomma. Ulempen er at bygget legger til rette for et større volum og flere antall kvadratmeter enn det rom- og funksjonsprogrammet tilsier, hvilket også betyr at bygget får en stor skala i forhold til omkringliggende bebyggelse. Alternativet er ikke i tråd med prinsippene i rom- og funksjonsprogrammet og tas derfor ikke med videre. Konseptet innebærer også at eksisterende bankbygg forutsettes revet, noe som ikke er ønskelig.

Figur 9. Illustrasjonen viser alternativ (skisse 04) som ble silt ut under prosessen.

SKISSE 04B SOM VISER EN VARIANT AV SKISSE 04.

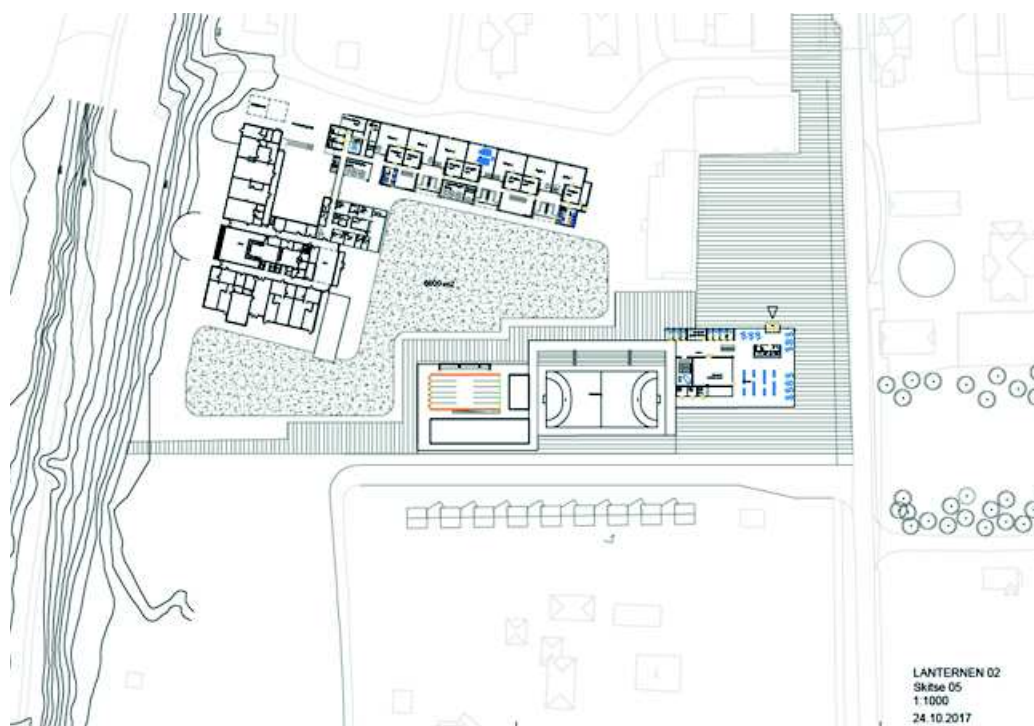
Figuren viser en variant av skisse 04 hvor svømmehallen er flyttet mot Glomma. Alternativet ble silt ut siden det ikke var ønskelig å dele opp volumet og bygge en separat svømmehall. Det har ikke blitt arbeidet videre med flere alternativer hvor idrettsfunksjonene er plassert fra hverandre. Konseptet innebærer i tillegg at eksisterende bankbygg forutsettes revet noe som ikke er ønskelig.

Figur 10. Alternativ som viser en variant av skisse 04.

SKISSE 05, AKTIVITETSHUSET ER DELT I TRE VOLUMER.

Alternativ (skisse 05) innebærer at aktivitetshuset flyttes opp mot Vålgutua. Bankbygget forutsettes revet. Barneskolen plasseres som i det opprinnelige vinnerkonseptet. Konseptet innebærer god plassdannelse ved Vålgutua og Bankplassen, samt god adkomst til Glomma. Bygningsvolumene er tilpasset den omkringliggende bebyggelsen. Konseptet medfører frigjørelse av areal til skolegård ved Glomma. Ulempen med alternativet er det legges til rette for et større volum og flere antall kvadratmeter enn det rom- og funksjonsprogrammet legger opp til. Alternativet legger opp til mindre transparens mellom aktivitetene samt en mindre skolegård. Alternativet er ikke i tråd med prinsippene i rom- og funksjonsprogrammet og overordnende mål, og tas derfor ikke med videre. Konseptet innebærer også at eksisterende bankbygg forutsettes revet, noe som ikke er ønskelig.

Figur 11. Illustrasjonen viser alternativ (skisse 05) som ble silt ut under prosessen

1.2 ALTERNATIVER SOM SKAL EVALUERES VIDERE

1.2.1 ALTERNATIV 1, KONKURRENSVINNERUTKASTET, «LANTERNEN».

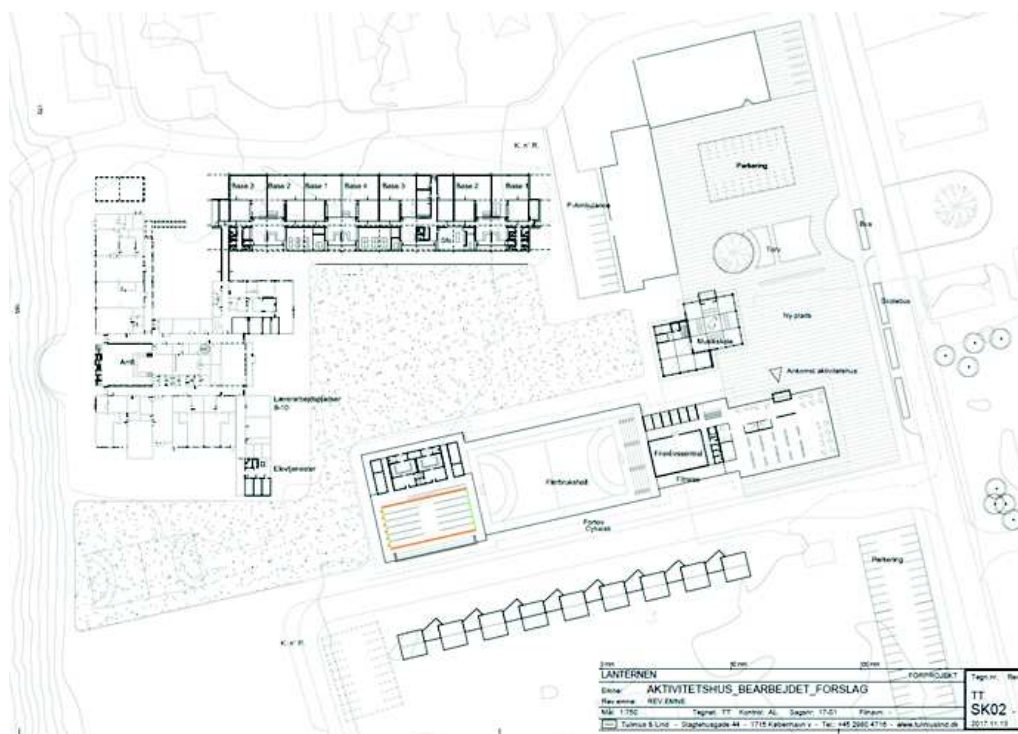
Alternativet innebærer at aktivitetshuset plasseres sør for dagens ungdomsskole, ved Glomma. Alternativet legger opp til et kompakt volum der alle funksjoner er samlet i én bygningskropp. Barneskolen plasseres nord for uteområdet, som i det opprinnelige vinnerutkastet. Barneskolen, ungdomsskolen og aktivitetshuset inngår i et felles bygningskompleks. Alle funksjoner av aktivitetshuset er plassert i et kompakt byggevolum, med en felles foajé med inngang fra en stor felles plass øst for bygget. Forslaget legger opp til maksimal transparens mellom funksjonene i aktivitetshuset. Biblioteket, idrettshallen og svømmehallen har for eksempel innvendige siktforbindelser. Alternativet knytter seg til Glomma gjennom et terrenginngrep som trekker skråning en inntil bygget ved den nedsenkede idrettshallen. Taket krager ut og danner et overdekket areal omkring bygget. Spesielt ved inngangspartiet bidrar grepet til en god overgangssone mellom ute og inne. Den sentrale plassen mellom Vålgutua til skolebygget kan bli utformet med ulike aktivitetssoner for å fylle sin funksjon som både kolegård og offentlig plass.

Figur 12. Alternativ 1, konkurransevinnerutkastet "Lanternen".

1.2.2 ALTERNATIV 2, TRE SAMMENHENGENDE BYGNINGSVOLUMER

Aktivitetshuset er delt opp i flere sammenhengende bygningsvolumer og plasseres ved Vålgutua og Bankplassen parallelt med boligrekken. I likhet med alternativ 1 plasseres barneskolen nord for uteområdet, som i det opprinnelige vinnerutkastet, med et langstrakt volum mot øst. Musikkolen plasseres i det gamle bankbygget. Hovedadkomsten til aktivitetshuset er plassert mot Bankplassen. Mellom bygningskroppene oppstår en skjermet skolegård og et uteareal sør for ungdomsskolen med tilknytning til Glomma.

Figur 13. Alternativ 2, som skal tas med videre i evalueringen.

